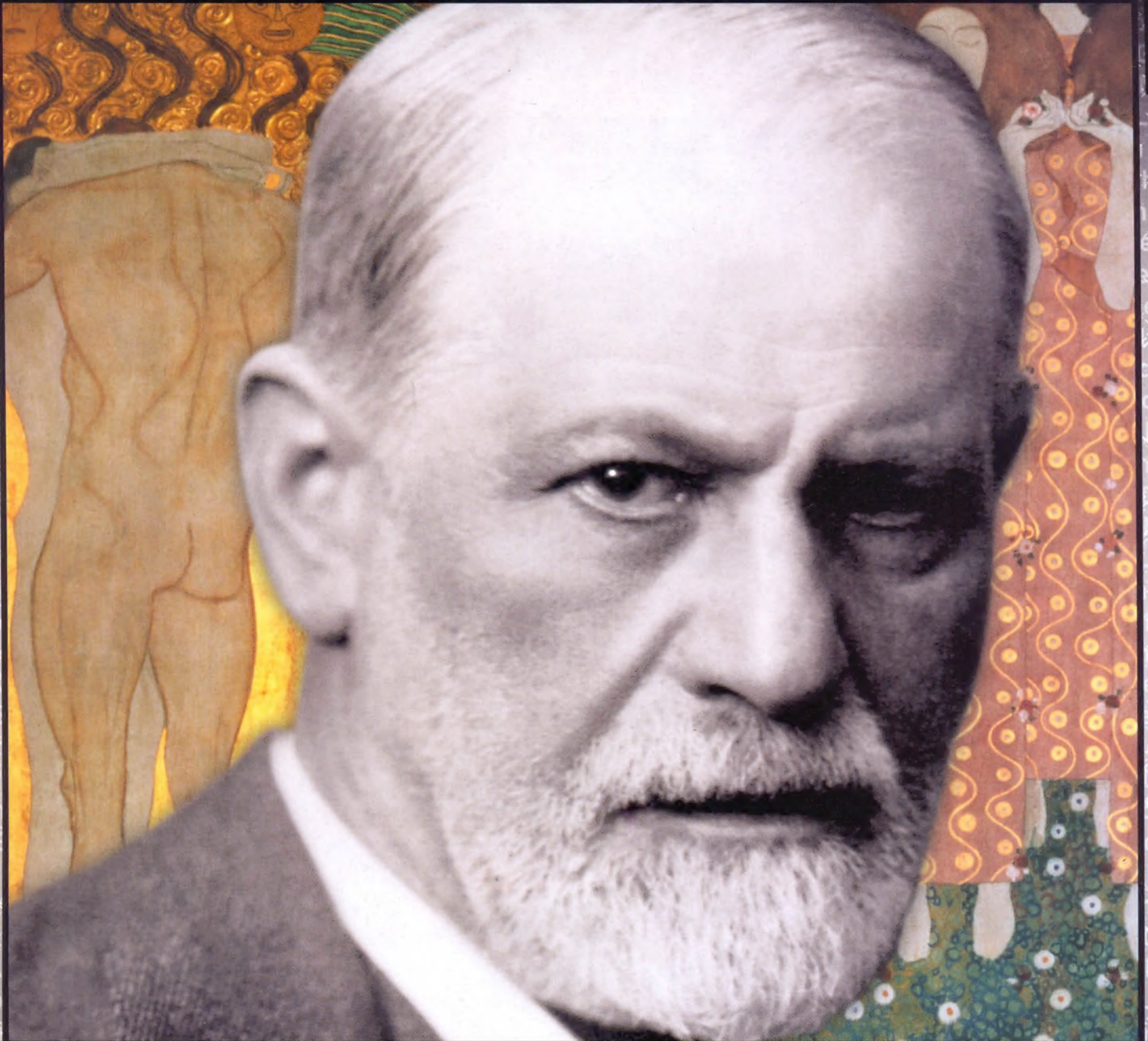
100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

Apariție săptămânală
5,99 LEI / 29,99 MDL

9

SIGMUND FREUD

DeAGOSTINI

100 DE PERSONALITĂȚI
Oameni care au schimbat destinul lumii

Sigmund Freud

Numărul 9

Pentru orice informație sau lămurire,
contactați-ne la telefonul: **(021) 40.10.888** sau trimiteți un e-mail la info@deagostini.ro
Servicii pentru clienți: de luni până vineri, între orele 10:00 - 15:00
Pentru o mai bună deservire solicitați întotdeauna publicația de la același punct de vânzare
și informați vânzătorul asupra intenției de a cumpăra și aparițiile următoare.
Pentru orice informație, lămurire, înlocuire de exemplare sau comenzi
de numere anterioare, sunați-ne la tel. **(021) 40 10 888**
Pentru informații și comenzi de numere anterioare, cititorii din Republica Moldova
pot suna la **(022) 21.07.98** - Paramedia, Chișinău.

Vizitați site-ul nostru la adresa

www.deagostini.ro

EDIȚIE SĂPTĂMÂNALĂ
EDITURA: De AGOSTINI HELLAS SRL
EDITOR: Petros Kapnistos
MANAGER ECONOMIC: Fotis Fotiou
MANAGER DE REDACȚIE ȘI PRODUCȚIE: Virginia Koutroubas
ADRESĂ: Vuliagmenis 44-46, 166 73 Atena
MARKETING MANAGER: Michalis Koutsoukos
PRODUCT MANAGER: Nasita Kortesa
COORDONATOR DE PRODUCȚIE: Carolina Poulidou
MANAGER DISTRIBUȚIE: Evi Boza
MANAGER LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Dimitris Pasakalidis
COORDONATOR LOGISTICĂ ȘI OPERAȚII: Antonis Lioumis

ADAPTARE PENTRU LIMBA ROMÂNĂ:
Fast Translate, Best Communication Media SRL
DTP: RAY
TIPĂRIRE ȘI LEGARE: NIKI EKDOTIKI S.A.
DIRECTOR DE PRODUCTIE TIPOGRAFIE: STELIOS KRITSOTAKIS

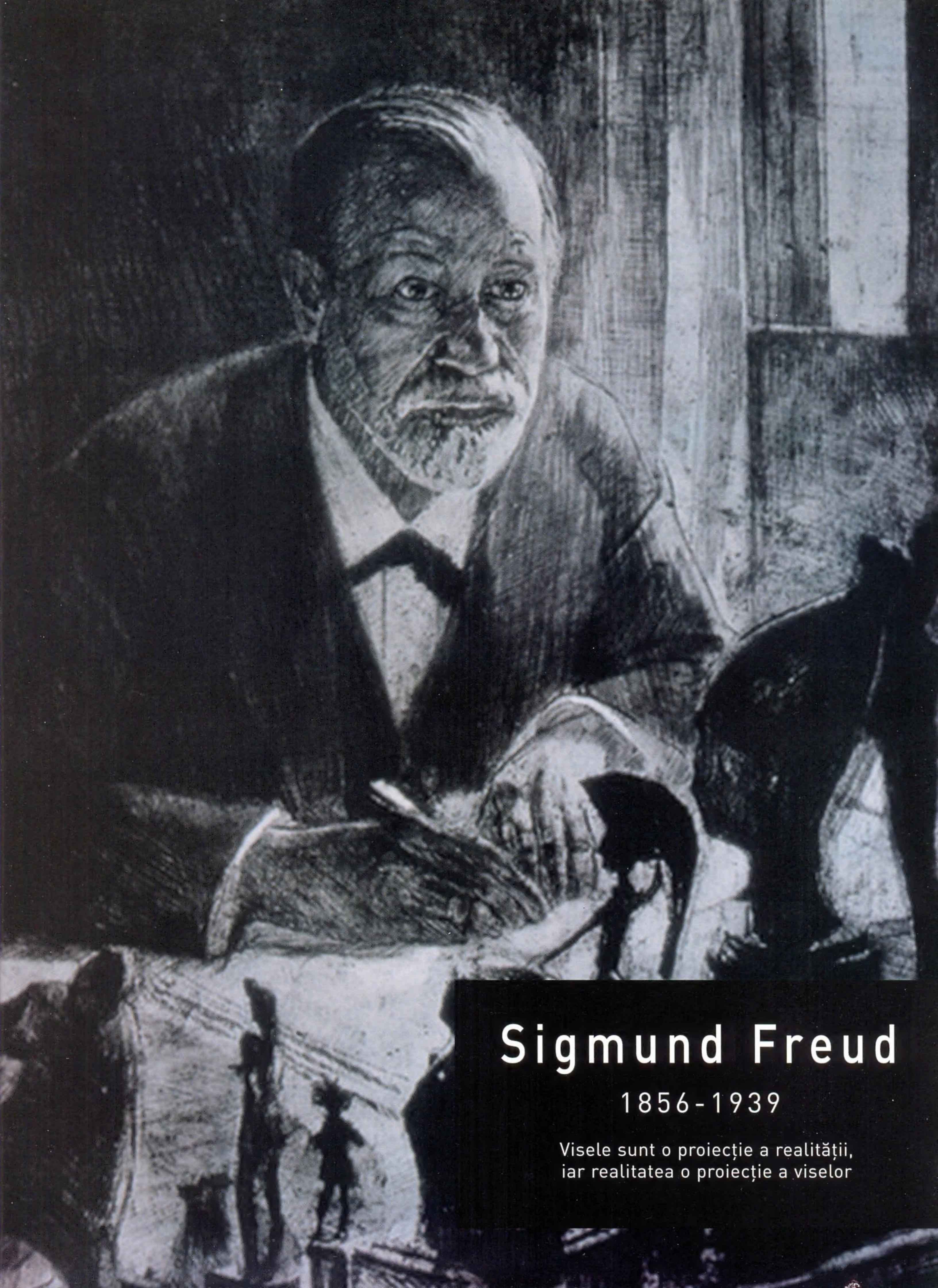
IMPORTATOR: Media Service Zawada S.R.L
Country Manager: Mariana Mihălțan
Marketing Manager: Adina Bojică
Redactor: Gabriela Muntean
Distribution Manager: Dan Iordache
ADRESA: str. Louis Pasteur nr. 38, et.1, ap.5,
sector 5, București, România
Telefon: (+40) 21 318 7398
DISTRIBUITOR: Hiparion S.A.

ISSN: 1791-0765

Fotografii: Uniphoto Press, Corbis Japan, De Agostini Picture Library

Prețul numerelor
Prețul primului număr: 2,99 LEI / 14,50 MDL
Prețul celui de-al doilea număr și al tuturor celorlalte numere: 5,99 LEI / 29,99 MDL

Editorul își rezervă dreptul de a schimba ordinea publicării personalităților sau de a le înlocui cu altele.

Sigmund Freud
1856-1939
Visele sunt o proiecție a realității,
iar realitatea o proiecție a viselor

Sigmund Freud

Ce viață a dus Freud?

PROLOG

LUMINA SPERANȚEI PENTRU o civilizație științifică modernă, născută odată cu Renașterea, a devenit o realitate prin revoluția industrială de la sfârșitul secolului al XIX-lea și s-a răspândit, în cele din urmă, asupra fiecărui aspect al vieții, de la corpul uman la spațiul interstelar. Dar mai rămăsese încă un hotar dincolo de care flacăra științei nu pătrunsese... profunzimile sufletului uman.

La sfârșitul secolului, Viena a fost locul în care un singur psihiatru s-a luptat pentru a aduce la lumina zilei secretele întunecate ale lumii care zace ascunsă în adâncurile sufletului uman...

SIGMUND FREUD.

Deși faptul că era de origine evreu a însemnat pentru el nenumărate confruntări cu atitudinea discriminatorie a oamenilor, iar cercurile academice vieneze au refuzat să-l recunoască, a postulat un tărâm până atunci neconceput, „inconștientul". Această teorie unică a reușit să supraviețuiască tuturor interpretărilor eronate și lipsei de înțelegere și, prin ea, s-au pus bazele unui nou domeniu de studiu, numit psihanaliză. Un om care s-a avântat cu bisturiul în labirintul sufletului uman. Sigmund Freud, ce viață a dus el oare?

TABEL CRONOLOGIC

În anii 1790	Mesmer pune bazele terapiei prin hipnoză
1793	Se înființează Spitalul de boli mintale Pinel Modern
1848	Franz Josef I se urcă pe tron
1856	Se naște Freud
1860	Freud se mută la Viena
1867	Este emis un ordin prin care se interzice discriminarea evreilor
1873	Freud intră la Universitatea din Viena
1876	Freud studiază în Italia
1885	Freud studiază sub îndrumarea lui Charcot
1886	Freud se căsătorește cu Martha. Freud își deschide clinica de psihiatrie
1895	Se publică „Studiile asupra isteriei"
1899	Se publică „Interpretarea viselor"
1900	Despărțirea de Fliess
1902	Se înființează Societatea de psihologie de miercuri
1908	Are loc primul Congres Internațional de Psihanaliză
1909	Vizitează America
1910	Freud îl examinează pe Mahler. Se înființează Asociația Internațională de Psihanaliză
1911	Survine ruptura de Adler
1914	Izbucnește Primul Război Mondial. Survine ruptura de Jung
1917	Se publică „Prelegeri de introducere în psihanaliză"
1922	Freud este internat în spital cu cancer la maxilarul superior
1923	Se publică „Eul și sinele"
1924	Declarația care dă naștere Suprarealismului
1930	Primește Premiul Goethe pentru literatură
1932	Schimb de scrisori cu Einstein
1933	Naziștii ard cărți. Hitler formează un nou guvern al Germaniei
1938	Familia Freud fuge din Viena. Naziștii anexează Austria
1939	Freud moare la Londra
1961	Moare Jung
1982	Moare Anna Freud

Cercetătorul de suflete care s-a aventurat în studiul misterelor minții umane

Deşi la începutul secolului al XIX-lea, medicina modernă a înregistrat progrese semnificative, nu am ajuns nici până acum să cunoaştem cu adevărat sufletul uman. Freud, căruia discriminarea etnică nu i-a permis să-şi continue cercetările, a fost forțat să se reorienteze către amplul domeniu al „inconştientului", ascuns în profunzimile sufletului uman. Mai apoi, de-a lungul carierei sale de psihiatru, şi-a dedicat cercetările adevăratei naturi a oamenilor.

▲ Freud, la opt ani, cu tatăl lui, Jacob. Acesta era evreu dar nu practicant, căci prefera o atitudine rațională, fapt ce a avut o influență enormă asupra modului de a gândi al lui Freud.

Siggie al ei cel prețios

O familie ciudată

ÎN CEHIA ZILELOR NOASTRE, în zona estică a Moraviei, există un oraș care astăzi se numește Pribor, dar căruia, înainte de Primul Război Mondial, când făcea parte din Imperiul Austro-Ungar, i se spunea Freiberg in Mähren. La 6 mai 1856, aici s-a născut omul cunoscut pentru inventarea psihanalizei. Tatăl lui, Jacob, era un negustor de lână evreu și avea 40 de ani, iar mama, Amalia, avea 20 de ani. Putem deci spune că Freud s-a născut într-o familie cu o structură complexă, dincolo de diferența de vârstă dintre părinții lui.

Amalia era cea de-a treia soție a lui Jacob. Când a venit el pe lume, Emanuel, cel mai mare dintre frați și fiul primei soții a lui Jacob, era deja căsătorit și avea un copil mic. Jacob însuși a mai avut copii chiar și după nașterea primului nepot.

Fratele mai tânăr al lui Jacob, pe nume Philip, trăia în apropiere. Freud s-a născut într-o familie ciudată, căci fratele lui vitreg era mai mare decât el însuși, dar de două ori mai mic decât propriul tată, și avea un nepot mai în vârstă decât el. Poziția tatălui, a fratelui mai mare și a nepotului era destul de neclară.

Mama lui a avut patru fete și doi băieți, dar de iubit l-a iubit cel mai mult pe primul dintre ei, Sigmund, căruia îi spunea „Siggie al ei cel prețios". Tatăl lui, în schimb, era pretențios și exigent, iar această diferență de atitudine a părinților, dintre o mamă iubitoare și un tată rece, a avut un efect enorm asupra teoriilor lui Freud.

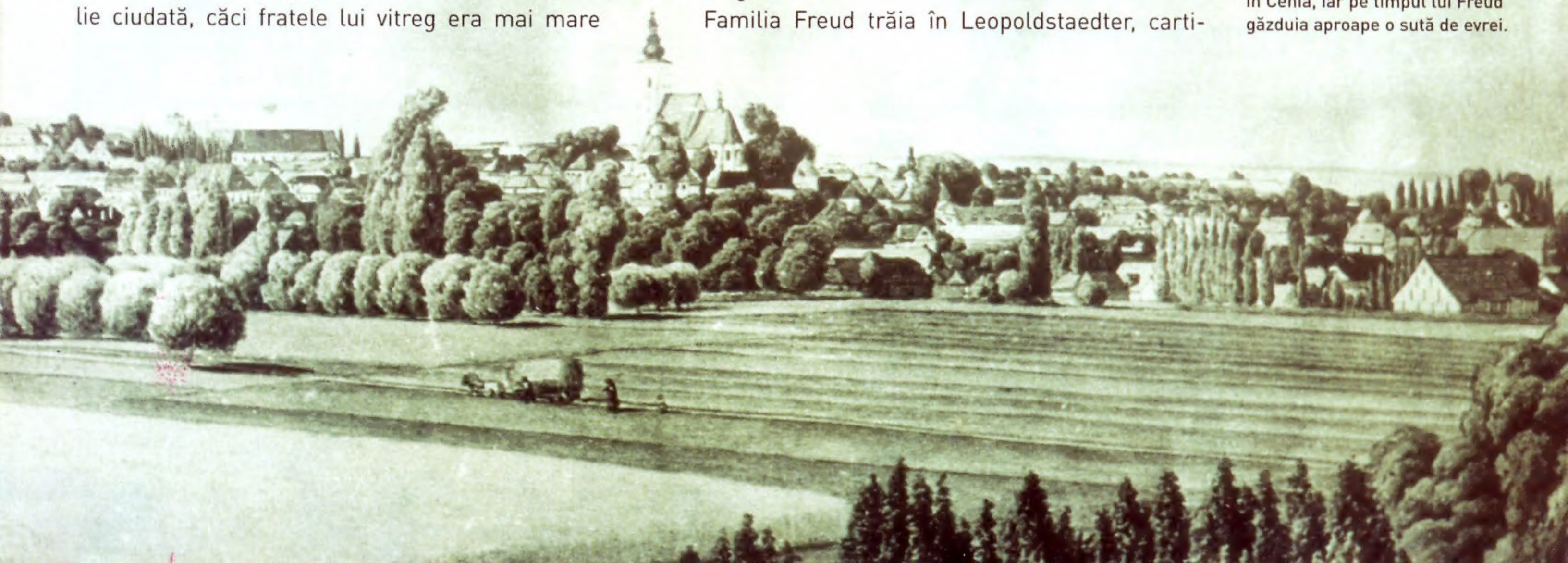
Semnele geniului

În 1860, când industria textilă era la pământ, Jacob și-a abandonat poziția pe care o avea în orășelul provincial, Freiberg, și s-a mutat la Viena. Pe atunci, greutățile întâmpinate au reușit să dezbine familia, iar cei doi frați mai mari au emigrat în Anglia.

Familia Freud trăia în Leopoldstaedter, carti-

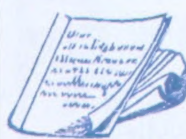
▲ Prima casă în care a trăit Freud, în orășelul Pribor, există și astăzi. Strada pe care se află casa îi poartă acum numele.

Freiberg, așa cum arăta în secolul al XIX-lea, când s-a născut Freud. Astăzi se numește Pribor și este în Cehia, iar pe timpul lui Freud găzduia aproape o sută de evrei.

erul evreu din Viena. Deși discriminarea evreilor fusese interzisă de împăratul Franz Josef I încă din 1867, rămăsese încă o realitate cotidiană. Poate nu era atât de evidentă în Leopoldstaedter, la câțiva pași de centru, dar granița dintre lumină și întuneric își făcea simțită prezența peste tot. La o vârstă fragedă, Freud a arătat un puternic interes pentru eroii care luptă pentru eliberarea de sub opresiune, precum Hanibal, eroul cartaginez al clasicilor, și Moise, care a condus exodul evreilor. Se înțelege de la sine că interesul lui își avea originea în sentimentul de discriminare resimțit. În contrast însă, când a luat prima dată contact cu iudaismul, Freud nu a făcut dovada vreunui interes deosebit, ceea ce poate fi pus pe seama atitudinii raționaliste a tatălui său față de religie.

Încă din primele zile de când s-au mutat în Viena, Freud a început să manifeste semne de geniu. Citise filă cu filă toate cărțile din casă și, după cum își aducea aminte mai târziu, se uita uneori pe socotelile de contabilitate ale tatălui. El știa să scrie, să citească și să socotească bine încă dinainte să înceapă oficial școala și, deși a fost înscris la gimnaziu de-abia la zece ani, a avut mereu cele mai bune note. Mama l-a copleșit cu și mai multă dragoste, iar surorile i-au cumpărat un pian, în speranța că avea să-și continue studiile. Deși aveau doar un apartament micuț, Freud a primit o cameră doar pentru el, unde citea Shakespeare și Goethe și a reușit să învețe în scurt timp limbile engleză, greacă și latină.

Versiune diferită

CU GÂNDUL LA EROII ANTICI

Într-o zi, când Jacob, pe atunci încă tânăr, se plimba pe stradă, un creștin din sat i-a smuls pălăria de lână pe care tocmai și-o cumpărase. „Ești evreu dar te plimbi prin oraș de parcă ai fi cine știe ce persoană importantă", i-a spus omul și i-a aruncat pălăria în noroi. Auzind această poveste, Freud l-a întrebat „Tată, ce s-a întâmplat pe urmă?". Sigur ar fi reușit să câștige respectul oamenilor dacă l-ar fi înfruntat pe omul respectiv cu toată forța de care era în stare, dar Jacob murmurase de parcă totul ar fi fost în regulă: „Am luat liniștit pălăria de pe jos și am plecat".

Deși înțelesese cât de înfiorătoare era situația, în secret, imaginea tatălui pe care îl respecta mult a avut de suferit, iar el a cochetat cu idei de răzbunare pentru umilirea la care îi fusese supus părintele. Freud se inspirase puternic din Hanibal, eroul cartaginez care fusese înfrânt de Roma, și era de părere că tatăl lui ar fi putut rezolva problema dacă ar fi pus piciorul în prag și s-ar fi răzbunat.

Deși avea grijă să nu vorbească despre discriminarea generală împotriva evreilor, acest fapt profund refulat în inconștient a avut efecte puternice asupra persoanei sale. În adâncul inimii, Cartagina era societatea evreilor și Roma era Viena. Aici, Freud se considera Hanibal, iar studiile erau arma cu care avea să se răzbune pentru umilirea suferită de tatăl său.

▲ Ripanda, un pictor din secolul al XV-lea, l-a înfățișat pe Hanibal și trupele ecvestre cartagineze înaintând prin Alpi.

Trezit la viață de științele naturii

În 1873, în apropierea orașului Leopoldstaedter, în Parcul Prater, s-a ținut un târg internațional, la care Freud a mers cu tatăl lui. Sigmund a tradus în germană discursul președintelui american de atunci, Abraham Lincoln, făcându-și familia, pe mama sa în special, să jubileze. În acel an, fiul ei a absolvit cu mândrie școala, cu cele mai bune note.

Îi plăceau multe materii, precum literatura, istoria, filozofia și sociologia, dar cel mai mult se simțea atras de științele naturii, probabil datorită cuvintelor maestrului literaturii germane, Goethe, care spunea că „Natura este o mamă darnică, iar oamenilor, care sunt copiii ei, li s-a dat șansa de a-i cerceta toate secretele". Ca și cum și-ar fi ales aceste cuvinte ca motto, el a decis că își va completa studiile la Universitatea din Viena. Avea pe atunci, în 1873, șaptesprezece ani.

▼ Freud, la șaisprezece ani, împreună cu mama sa, Amalia. Sigmund era un copil foarte dotat, iar pentru ea, primul fiu era aur curat.

O vedere din avion a Târgului Mondial ținut în Parcul Prater în Viena anului 1873. Leopoldstaedter, cartierul în care trăia Freud, în centrul imaginii, se afla de cealaltă parte a canalului Dunării.

Depășirea discriminării evreilor

▲ Profesorul lui de la Universitatea din Viena, Ernst von Bruecke. Era un om exigent, dar ținea mult la Freud.

Sub îndrumarea unui mare învățat

ÎN 1873, Freud, care avea pe atunci șaptesprezece ani, a intrat la Universitatea din Viena, confruntându-se cu o gamă întreagă de materii din domeniul științelor naturii, din care avea să aleagă, în curând, medicina. Motivul acestei alegeri a fost Ernst von Bruecke, profesorul de fiziologie, care considera că fiecare fenomen din corpul uman poate fi explicat pe cale științifică sau chimică și dorea, pe acele timpuri, să abolească dintr-o singură lovitură vechile principii medicale cu influențe religioase și misterioase. Freud, care avea deja o atitudine sceptică privind religia, a adoptat principiile acestuia. A făcut deci disecții pe multe animale, printre care broaște, anghile și raci, care au reprezentat primul pas în a-și împrăștia îndoielile prin cercetări asupra structurii celulelor nervoase ale acestora.

În 1876, a primit o bursă de studii și a plecat în Italia, unde s-a concentrat asupra organelor reproducătoare ale anghilelor, iar rezultatele cercetărilor lui au fost atât de bune, încât au fost folosite în lucrările științifice ale lui Bruecke. Freud făcea studii încă din studenție, deși pe atunci se concentra nu pe sufletul uman, ci pe fiziologia și anatomia sistemului nervos. Ca asistent, Freud spera să devină în curând cercetător, dar prima lui prioritate a fost să își pună amprenta pe domeniul de cercetare al profesorului său.

Prima piedică

Copil fiind, Freud suferise adesea din cauza discriminării, dar nu se ajunsese niciodată la umilire. Când se apropia momentul absolvirii sub îndrumarea lui Bruecke, a realizat pentru prima dată adevărata profunzime a acestei discriminări.

Freud, bazându-se pe experiența și cunoștințele acumulate, era convins că avea să fie ales să-i devină asistent profesorului Bruecke, dar a suferit o dezamăgire cruntă, văzând că nu i se acordă nici o șansă din simplul motiv că este evreu. Odată admiși în institutul de cercetare, studenții erau siliți să respecte regulile sistemului, iar a fi evreu se dovedise a fi un mare dezavantaj. Bruecke era îngrijorat că s-ar putea întâmpla așa ceva și i-a spus lui Freud că ar avea mai multe șanse dacă ar lucra ca medic, impunându-se prin propriile lui mijloace, decât ca asistent într-un laborator. Existau pe atunci mulți evrei care lucrau ca medici, avocați sau artiști.

Asistenții de laborator nu aveau salarii prea mari. Freud, care era cel mai mare dintre frați, a trebuit să-și întrețină familia, deși salariul unui asistent nu era suficient să-i hrănească pe toți. Trebuie doar să vrei și vei reuși orice. Acesta a fost

▲ Familia Freud, fotografiată în 1876. Freud este al treilea din dreapta, în picioare în rândul din spate. La dreapta lui stă fratele vitreg, Emanuel, care emigrase în Anglia. Avem aici o fotografie aniversară, făcută în cursul unei vizite la Viena după o absență îndelungată.

Un desen reprezentând Universitatea din Viena la sfârșitul secolului al XIX-lea. Aceasta urmează drumul de centură al orașului vechi. Pe atunci, universitatea era instituția medicală cu cea mai mare influență din întreaga Europă.

primul obstacol de care s-a lovit tânărul încurajat de eroii clasicismului, care odinioară crezuse în acest principiu.

O întâlnire într-o situație descurajantă

În perioada în care Freud și-a văzut refuzate ambițiile de viitor, și-a întâlnit perechea alături de care avea să-și petreacă întreaga viață. Se numea Martha și era sora mai mică a logodnicului propriei sale surori Anna. Familia Bernays avea o afacere evreiască în Hamburg, principalul oraș comercial al nordului, și fusese binecuvântată cu avere, erudiție și frumusețe. Martha avea o soră mai mare, pe nume Minna, o femeie matură și frumoasă, dar în același timp inteligentă și orgolioasă. Fusese logodită cu fratele mai mic al compozitorului Arnold Shoenberg, iar după moartea subită a acestuia, a rămas necăsătorită toată viața, trăind alături de familia Freud.

Freud și Martha s-au logodit în iunie 1882, dar aveau să treacă patru ani până să se căsătorească. Imediat după aceea, Freud a început să studieze medicina la Spitalul General de Boli Mintale din Viena. Experiențele acumulate aici aveau să fie catalizatorul necesar pe care s-au pus bazele psihanalizei. Mulți dintre pacienții spitalului prezentau simptomele unor boli mintale, deși nu aveau nici un semn de leziune cerebrală. Încă din Evul Mediu, o serie întreagă de termeni vagi pentru simptomele pacientelor erau îngrămădiți sub diagnosticul vag de isterie. Aceasta putea apărea și la pacienții bărbați, dar în Viena nu existau cercetători sau doctori care să se preocupe de asemenea disfuncții.

DIN CULISE

VIENA LA SFÂRŞITUL SECOLULUI

La sfârşitul secolului, Viena, capitala Imperiului Austro-Ungar, unde a crescut Freud, era înfloritoare. Pictorul Klimt, muzicianul Marla şi arhitectul Otto Wagner sunt doar câţiva dintre artiştii care au făcut cinste oraşului.

În acele timpuri, Imperiul Austro-Ungar cuprindea regiuni întinse, incluzând Cehia, Slovacia, întreaga Ungarie, Italia de nord, Polonia de sud şi România de nord-vest. Dar Imperiul German este cel care a dat tonul modernizării, conducând astfel la dezvoltarea naţiunii prusace. Apariţia bruscă a naţionalismului în interiorul numeroaselor grupuri etnice a făcut ca prosperitatea Imperiului Austro-Ungar să rămână de domeniul trecutului. Arta sfârşitului de secol s-a dezvoltat în această atmosferă claustrofobică. Vârfurile de civilizaţie atinse de această societate sofisticată, o mişcare de artă oarecum decadentă s-a răspândit în întreaga Europă, a cărei influenţă a continuat să se resimtă şi spre începutul secolului al XX-lea.

Freud nu era prea interesat de mişcările artistice, dar pentru generaţiile ulterioare furtunile subterane de la sfârşitul secolului al XIX-lea în Viena aveau să se resimtă ca fundal al psihanalizei dezvoltate de el.

Gara Karlsplatz, o operă faimoasă de Otto Wagner, astăzi găzduită de Muzeul Memorial al acestuia.

Martha Bernays, care avea 24 de ani când s-a logodit cu Freud. Frumusețea ei l-a făcut pe rigidul Freud să se îndrăgostească la prima vedere.

În această perioadă, Freud a auzit despre un doctor francez, ale cărui cercetări se concentrau pe tratarea pacienților cu asemenea simptome. Pe doctor îl chema Jean-Martin Charcot și lucra la Spitalul Salpetriere din Franța. Freud era hotărât să solicite să lucreze în Paris cu Charcot. Decisese deja să se căsătorească cu Martha peste trei ani, dar se părea că nunta avea să mai fie amânată. Prioritatea lui Freud era acum să studieze sub egida lui Charcot.

În octombrie 1885, Freud a părăsit Hamburgul și s-a îndreptat plin de speranță spre Paris.

Freud și Martha, fotografiați în Hamburg, înainte ca el să plece să studieze cu Charcot la Paris. În decursul celor cinci ani scurși între momentul când s-au întâlnit și ziua căsătoriei, Freud i-a scris Marthei aproape în fiecare zi.

Spitalul General din Viena. Urmând sfatul profesorului său Bruecke, Freud a ales să nu rămână ca asistent la universitate și s-a pregătit să devină doctor la secția de Neurologie a spitalului.

Descoperirea minunilor minții

Experiențele din Paris

SPITALUL SALPETRIERE DIN PARIS, unde profesa Charcot, devenise cel mai important spital de tratament psihiatric din Europa, încă de la inventarea psihiatriei moderne de Philippe Pinel, la începutul secolului al XIX-lea.

Freud a făcut experimente în care observa diferențele dintre pacienții suferind de leziuni ale sistemului nervos și pacienții cu simptome precum paralizia cauzată de isterie. Rezultatele au arătat că simptomele și localizarea acestora la pacienții cu leziuni nervoase și la cei cu leziuni nervoase și paralizie erau înrudite, dar Freud a realizat că pacienții suferind de isterie prezentau grade diverse de paralizie, localizarea acesteia nefiind uniformă. De aici a dedus că paralizia la pacienții suferind de isterie nu este rezultatul unor leziuni fizice ale sistemului nervos, ci al unor răni sufletești.

Sub îndrumarea lui Charcot, Freud a efectuat experiențe într-un alt domeniu care-l interesa profund – hipnoza. Hipnotizându-și pacienții, Charcot putea oricând induce simptomatologia isteriei. Freud considera că așa ceva este util în diagnosticarea și observarea rănilor sufletești. N-a studiat alături de Charcot decât timp de patru luni, dar a câștigat multă experiență, fiind, în plus, puternic inspirat de concepțiile acestuia. Se considera că isteria are la bază probleme de natură sexuală. Conform memoriilor lui Freud, deși, în public, Charcot nu a menționat niciodată legătura dintre isterie și probleme sexuale, vorbea adesea despre ele în particular. Enorma influență a ideilor lui Charcot avea să apară mai târziu în rezultatele muncii de cercetare a lui Freud.

Tratamentul prin hipnoză

În februarie 1886, Freud a părăsit Parisul și și-a dedicat următoarele patru luni deschiderii unei clinici pe strada care găzduia primăria Vienei. În septembrie, a adus-o pe Martha la Viena. Ziua în care, într-un final, au pus punct lungii lor logodne a fost una însorită. Cinci luni mai târziu, el s-a transferat la spitalul Berggasse din

▲ Prima clinică deschisă de Freud, în aprilie 1886, pe Strada Primăriei.

Eminentul doctor Charcot folosea hipnoza pentru a elimina simptomele de isterie la pacienții săi. În fiecare zi de vineri efectua ședințe publice de hipnoză și pe persoane sănătoase. Freud avea mereu o copie a acestei fotografii la vedere, în laboratorul său.

O fotografie a domnului și doamnei Breuer. Breuer a fost colegul lui Freud în perioada în care îi era asistent lui Brucke. Familia Breuer i-a purtat de grijă lui Freud în perioada în care acesta era sărac

Anna O, cel mai renumit pacient din istoria Psihanalizei. Bertha Pappenheim a devenit mai târziu o reprezentantă activă a feminismului

Omul-cheie

PROFESORUL SĂU, CHARCOT

Freud păstrează cel mai adânc respect omului care i-a oferit libertatea de a pune bazele psihanalizei și anume profesorului său, Charcot.

Jean-Martin Charcot s-a născut în 1825, a petrecut mulți ani în cadrul Departamentului de Medicină al Universității din Paris, iar în 1882, s-a transferat la Spitalul Salpetriere. A fost recunoscut în întreaga Europă ca fiind autoritatea supremă în domeniul Neuropatologiei. Când Freud a frecventat cursurile acestuia, Charcot se ocupa de studiul isteriei și a susținut în mod corect ideea că această boală este psihosomatică. Ideea lui Freud de a pune bazele psihanalizei ca domeniu nou de cercetare a derivat cu siguranță din teoriile lui Charcot. Ulterior, Freud a fost blamat când a susținut la Viena că isteria se poate manifesta atât la bărbați cât și la femei; acesta era și punctul de vedere a lui Charcot. Fără îndoială, Freud a fost puternic influențat de Charcot. Când Charcot a murit în 1893, Freud a scris discursul funerar pentru ceremonie. Mai târziu, Freud și-a numit fiul, Martin, după profesorul său mult iubit.

Teoriile lui Freud se referă la „Transfer". Existau multe tipuri de relații interumane între cei doi inclusiv cea părinte-copil sau de prietenie, dar, sentimentele lui Freud față de Charcot pot fi interpretate ca substitut (transfer) la sentimentele tatălui său pe care l-a respectat foarte mult.

Fotografia profesorului său, Charcot. Fotografie din colecția lui Freud, preferată de acesta

Viena, unde a rămas aproape patruzeci și șapte de ani. La început, munca la cabinet a mers greu, dar temerile i-au pierit pe măsură ce numărul pacienților mulțumiți creștea.

Înainte să meargă la Paris, în timp ce studia încă sub îndrumarea lui Bruecke, Freud a auzit de la profesorul său de tratamentul aplicat unei paciente suferind de un caz grav de isterie, pe nume Anna O. Breuer îi vindecase prin hipnoză unul din simptome dar credea că este o reușită izolată, deși Freud era foarte interesat de acest caz.

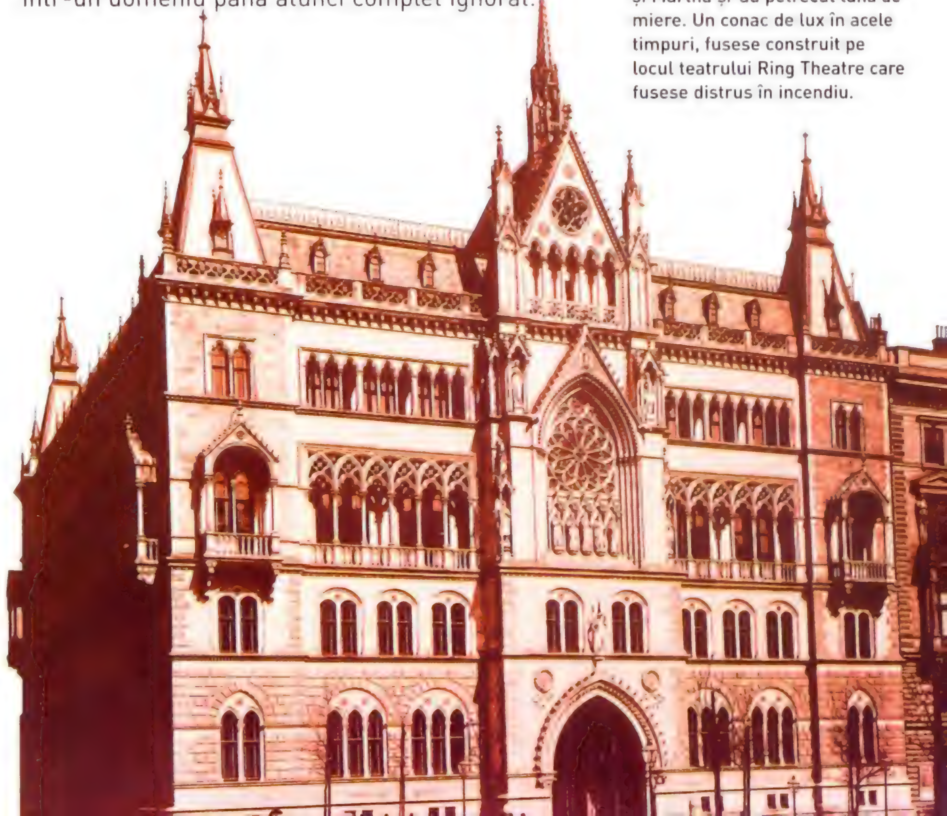
Simptomele dispăreau după ce pacienții își descriau experiențele ascunse în adâncurile minții, experiențe ale unui conștient reprimat. Freud a început să se intereseze de hipnoză în 1889, când a vizitat Nantes, Franța, în calitate de elev eminent al lui Charcot, pentru a discuta cu Hippolyte Marie Berneim, care era o autoritate în hipnoză. Permițându-le pacienților să vorbească liber despre sentimentele lor imediat după trezirea din starea de hipnoză, Berneim putea readuce la suprafață prin această tehnică amintiri pe care pacienții le ascunseseră adânc în sufletul lor.

Marele tabu

Freud a tratat la clinică, prin noua tehnică a hipnozei, mulți pacienți cu isterie, analizând împreună cu aceștia informațiile. Astfel, ajungând la sursa simptomelor acestora, a dedus că, fără îndoială, pacienții săi fuseseră victima unor abuzuri sexuale în copilărie. A publicat o serie de rezultate în „Studii asupra isteriei" împreună cu bunul lui prieten, Breuer, în 1895, dar lucrarea a fost, din nefericire, complet ignorată de comunitatea internațională. În acele vremuri, sexul era un subiect tabu în Viena și, deși era vorba despre un loc destinat studiului, orice mențiune chiar și vagă despre sex era considerată o erezie, iar faptul că atât Freud cât și Breuer erau evrei nu îi ajuta deloc. În cele din urmă, convingerea lui Freud că toate cazurile de isterie sunt legate de experiențe sexuale a reușit să-l înstrăineze chiar și pe bunul său prieten.

În conservatorul centru de medicină din Viena, posibilitățile lui Freud erau limitate, pentru că era evreu, așa că a fost lăsat să se descurce singur, deși era pe cale să facă descoperiri majore într-un domeniu până atunci complet ignorat.

Clădirea Suhnhof unde Freud și Martha și-au petrecut luna de miere. Un conac de lux în acele timpuri, fusese construit pe locul teatrului Ring Theatre care fusese distrus în incendiu.

Descoperirea inconștientului

Reprezentările viselor

OAMENII PREZENTAU DIVERSE SIMPTOME cauzate de răni sufletești, cu toate că, din punct de vedere fizic, nu aveau nici o leziune. Principalul obiectiv al cercetărilor lui Freud era să descopere cauza exactă a acestui fenomen.

Pe atunci, Freud resimțea puternic limitările tratamentului prin hipnoză pe care îl folosise cu atâta entuziasm, pentru că pacienții normali nu puteau fi nici măcar hipnotizați. A înțeles mai târziu că indiferent cine este persoana care recurge la hipnoză, capacitatea pacientului de a-și aminti experiențe din trecut depinde de întrebările puse de doctor. Aceste observații au constituit, în 1904, bazele Metodei de asociații libere, prin care pacienții puteau avea acces la amintirile blocate în adâncul minții atunci când vorbeau liber.

În timp ce își îmbunătățea principiile de tratament, Freud s-a simțit puternic atras de „vise". El era de părere că acel lucru, cauzator al isteriei, îngropat adânc în psihicul uman, se exprimă prin vise. Conceptul derivat de aici este „inconștientul". Freud presupunea că amintirile de care pacientul nu mai este conștient sunt stocate aici și afectează mintea acestuia, generând și stări precum isteria. Deoarece visele sunt reflecții ale unor amintiri blocate, prin clasificare, experiența originală, puternic reprimată în inconștient, poate fi identificată.

În 1899 și-a publicat toate cercetările în „Interpretarea viselor", dar această primă lucrare despre psihanaliză a fost complet ignorată de comunitatea medicală vieneză.

În ciuda atitudinii dușmănoase din mediile academice, clinica pe care o deschisese mergea din ce în ce mai bine, iar el putea astfel să le asigure celor șase copii, trei băieți și trei fete, un mediu familial liniștit. În vacanțele de vară se bucurau de un tratament care poate fi descris ca fiind chiar de primă clasă. Familia nu a întâmpinat nici un fel de greutăți, cu excepția decesului tatălui lui Freud, Jacob, în 1896. La pierderea respectatului său părinte, Freud a definit Complexul lui Oedip. Această teorie se baza pe dragostea pe care o resimțise pentru propria sa mamă când era copil,

▲ Casa Bellevue de la marginea Vienei. Sosit aici cu familia, în vara anului 1895, din cauza căldurii sufocante, propriile sale vise i-au servit ca impuls pentru clasificarea viselor.

Freud (stânga) și Fliess (dreapta). Fliess a fost singura persoană care gândea la fel ca Freud. Erau doi prieteni extrem de apropiați.

▼ O fotografie comemorativă a lui Jacob Freud, care a murit în 1896.

CĂLĂTORII ÎN TIMP

ISTORIA TEZELOR SCRISE

Freud a fost activ până la moarte, la vârsta de optzeci şi trei de ani, lăsând în urmă un număr impresionant de eseuri. Primul dintre acestea, scris în colaborare cu Breuer, a fost „Studii asupra isteriei" (1895). Scrisorile către Fliess, din anii care au urmat, în care îşi făcea auto-analiza, sunt cele mai importante materiale privind cercetările în domeniul psihanalizei. După multe experimente, a putut scrie „Interpretarea viselor" (1899). Deşi la momentul respectiv titlul unic al lucrării a făcut-o să nu fie băgată în seamă, aceasta avea să devină faimoasă mai târziu, fiind considerată lucrarea de căpătâi a lui Freud. Încurajat de acest succes, a scris o serie de eseuri privind psihanaliza, reunite curând după aceasta într-o colecţie, „Prelegeri de introducere în psihanaliză" (1917).

Abordarea culturală prezentă în paginile lucrărilor sale atrăgea chiar şi atenţia specialiştilor din alte domenii, străine de psihiatrie. În cartea sa „Totem şi tabu", publicată în 1913, Freud discuta despre un fenomen social aparte, bazându-se pe legenda despre paricidul triburilor sălbatice, în care vorbeşte despre complexul lui Oedip. Această linie de gândire a fost continuată în „Viitorul unei iluzii" şi „Moise şi monoteismul".

Freud, deja puternic interesat de artă şi literatură, a discutat în lucrările sale operele unor maeştri faimoşi, ca de exemplu „O amintire din viaţa lui Leonardo da Vinci" (1910) şi „Dostoevski şi paricidul" (1928). Prin această extindere a temelor eseurilor, Freud a avut o influenţă puternică asupra literaturii şi artei.

▸ Coperta primei ediţii a „Interpretării viselor". Pentru prima ediţie a lucrării publicate în 1899, dar datată de editor cu anul 1900, au fost nevoie de opt ani ca să se vândă toate cele 600 de exemplare.

PRINCIPALELE LUCRĂRI ŞI ARTICOLE ALE LUI FREUD	
„Despre afazie"	189
„Studii asupra isteriei"	189
„Corespondenţa dintre Sigmund Freud şi Wilhelm Fliess"	1897-190
„Interpretarea viselor"	189
„Trei eseuri privind teoria sexualităţii"	190
„O amintire din viaţa lui Leonardo da Vinci"	191
„Totem şi tabu"	191
„Prelegeri de introducere în psihanaliză"	191
„Poezie şi adevăr din propria mea viaţă"	191
„Dincolo de principiul plăcerii"	192
„Eul şi sinele"	192
„Viitorul unei iluzii"	192
„Dostoevski şi paricidul"	192
„Noi prelegeri de introducere în psihanaliză"	193
O corespondenţă între Einstein şi Freud, "De ce războiul?"	193
„Moise şi monoteismul"	193

prin care concurenţa dintre sentimentele de ostilitate şi de veneraţie faţă de tatăl său s-a transformat în curând în respect pentru acesta.

Colegul de miercuri seara

În perioada dintre „Studiie asupra isteriei" şi „Interpretarea viselor", Freud devenise independent din punct de vedere universitar şi se considera un Robinson Crusoe al timpurilor lui. Îl susţinea Wilhelm Fliess, specialist ORL. În 1887, la o vizită în Viena, Fliess a făcut cunoştinţă cu Freud prin Breuer. Cei doi au întreţinut o lungă corespondenţă, între anii 1887 şi 1890, care s-a concretizat prin cele 284 de scrisori din arhiva lui Freud.

Cu Fliess, Freud putea vorbi deschis, îşi putea expune viziunea, lucru care i-a permis să se clasifice pe sine însuşi în mod corect. Această serie de scrisori reprezintă bazele principiilor psihanalizei. Cu toate acestea, strânsa lor legătură s-a rupt în 1900. Poziţia lui Fliess a trecut de la „tată respectat şi temut" la „tată de respins", marcând apariţia unui complex al lui Oedip. Freud a înţeles pentru prima oară rolul de „părinte al psihanalizei".

Ideea lui, de a folosi visele pentru a argumenta în mod clar principiile inconştientului decretate de el, începea să atragă puţin câte puţin atenţia altora. În toamna anului 1902, câţiva dintre prietenii săi, toţi doctori, s-au întâlnit pentru prima dată la clinica lui, într-o seară de miercuri, pentru câteva studii fără amploare. Printre ei se numărau Otto Rank şi Hanz Zacks, iar mai târziu li s-a alăturat un doctor pe nume Alfred Adler. Ulterior, acesta avea să se despartă de Freud, creând un enorm impact în domeniul respectiv şi punând bazele şcolii de psihologie Adler. La întâlnire, căreia i se spunea Societatea de psihologie de miercuri, au început să participe din ce în ce mai mulţi colegi.

La sfârşitul secolului, în Viena, teoriile lui Freud continuau să fie ignorate, dar cei care participau la întâlnirea de miercuri seara, majoritatea evrei, aveau să înceapă curând o revoluţie de mare impact ştiinţific.

▾ O copie a templului Abu Simbel din Egypt, expusă tot timpul în sala de consultaţii. Freud a început să colecteze relicve arheologice după moartea tatălui său.

Psihanaliza este recunoscută

Elvețianul cel înțelegător

DEȘI NUMĂRUL PARTICIPANȚILOR la Societatea de psihologie de miercuri era în creștere, academicienii Vienei l-au ignorat, ca de obicei. Cei mai înfocați susținători ai lui Freud au apărut din altă parte.

În acea perioadă, Spitalul Burgholzli al Universității Zürich din Elveția a căpătat o poziție de vârf în domeniul tratamentului psihiatric. Directorul spitalului, Eugen Bleuler, devenise directorul de la Salpetriere după moartea lui Charcot. Mai apoi, spitalul a devenit recunoscut pe plan internațional drept cel mai important stabiliment în tratamentul bolilor mintale.

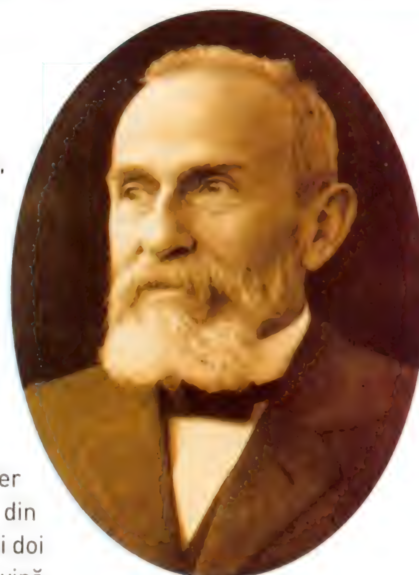
Deși Bleuler este cunoscut în prezent ca pionier în cercetările generale din domeniul ataxiei, acesta a avut de asemenea o contribuție esențială în tratamentul bolilor mintale. Schimbarea de tratament care i-a atras atenția a fost lucrarea lui Freud intitulată „Interpretarea viselor". Bleuler s-a gândit că trebuie să folosească tratamentul acesta pe pacienți și a analizat-o cu atenție, alături de un tânăr și promițător doctor, Karl Gustaf Jung, în 1904. Acest grup a crescut repede, cu cercetători care veneau la spital din toată lumea pentru a studia; Karl Abraham, din Berlin, Ernest Jones, din Anglia și A. A. Brill, din America, fiecare dintre aceștia fiind un talentat pionier în domeniul psihiatriei în propria lui țară. Freud nu avea nici cea mai mică idee că teoriile sale erau centrul atenției în statul vecin.

Problema cu dezvoltarea

După ceva timp, Freud a primit de la Bleuler o scrisoare în care îi descria evenimentele din Zürich. Pe măsură ce corespondența dintre cei doi se intensifica, elevii lui Bleuler au început să vină la Viena să studieze sub îndrumarea lui Freud, fiind adesea invitați ai Societății de psihologie de miercuri. Lumea a început deodată să vorbească despre Freud.

Din grupul de la Zürich, persoana care i-a devenit cea mai apropiată lui Freud a fost chiar elevul lui Bleuler, Jung, care a scris multe teze bazate pe cele ale lui Freud și a anunțat chiar că este un adept al acestuia.

În aprilie 1908, Freud, Bleuler și grupul elvețian al lui Jung au mers la Salzburg, în Austria, pentru primul Congres Internațional de Psihanaliză. În

▲ Bleuler, profesor la Universitatea din Zürich. Lui i se acordă creditul pentru unirea celor două grupuri, cel care studia psihiatria germană ortodoxă cu psihanaliza lui Freud.

Grupul lui Freud la Universitatea Clark din America. În rândul din față, de la stânga la dreapta, sunt Freud, Clark, decanul universității, și Jung. În rândul din spate, tot de la stânga la dreapta, sunt Brill, Jones și Ferenczi.

Biblioteca de amintiri

NELIPSITUL TRABUC

Dacă ne uităm la fotografiile lui Freud, care ne-au mai rămas, îl vedem în general cu un trabuc în mână. Părea să fie un fumător înrăit.

Alcool nu bea mai deloc şi nici gurmand nu era, ci doar dependent de ţigări. Freud avea mereu un stoc de havane de calitate şi se spune că fuma câte douăzeci pe zi. A început să fumeze la vârsta de douăzeci şi patru de ani, dar mai târziu a încercat să se lase, timp de un an, din cauza unei boli de inimă. Dar, declarând că „Dacă mă opresc din acest minunat obicei care este fumatul, capacităţile mele intelectuale scad. N-o să mă las niciodată de fumat doar ca să trăiesc mai mult", a început din nou să fumeze. Fumatul este probabil motivul pentru care a făcut cancer la vârsta de şaizeci şi şase de ani. În cei şaptesprezece ani rămaşi până la moarte, a trecut prin mai mult de treizeci de operaţii dar, ignorând durerea, nu s-a oprit niciodată din fumat.

Odată, fiind întrebat despre motivul pentru care ura alcoolul dar iubea trabucurile, Freud a replicat „Alcoolul întunecă judecata, pe când trabucurile ajută la concentrare", exprimându-şi laconic oroarea de ambiguitate.

▲ Freud la şaptezeci de ani, cu trabucul lui drag.

▼ O medalie memorială făcută cadou de elevii săi pentru împlinirea vârstei de 50 de ani. Imaginea reprezintă sfinxul şi pe Oedip de care Freud era mândru.

anul următor, 1909, au vizitat America, la invitaţia decanului Universităţii Clark din Massachusetts, Stanley Hall. În această primă vizită în America, Freud şi-a dus cu el teoriile peste Atlantic.

În 1910, a fost fondată Asociaţia Internaţională de Psihanaliză şi, la recomandarea lui Freud, primul preşedinte al acesteia a fost Jung, ales de el din motive pe care le explicăm în continuare. Cercetătorii în psihanaliză din Viena lucrau împreună cu Freud şi nu cu universitatea şi erau majoritatea evrei. Pe atunci, psihanaliza era percepută ca un studiu evreiesc din Viena. În spatele respingerii realizărilor lui Freud se afla un puternic sentiment de discriminare din partea mediului academic, un lucru dureros pentru Freud, care dorea să şteargă marca aplicată organizaţiei internaţionale de „psihanaliză = învăţătură evreiască". A îndrăznit deci să aleagă în poziţia de preşedinte pe cineva care nu era evreu, dar de o inteligenţă strălucitoare. Toate acestea au întâmpinat rezistenţă din partea celorlalţi elevi ai lui Freud din Societatea de psihologie de miercuri, mai ales din partea lui Adler şi a lui Shutekale. Fără ca Freud să ştie, între facţiunile diverşilor adepţi se pregătea un război.

În 1911 a survenit ruptura dintre Adler şi Freud, urmat la un an de Shutekale. Apoi, în august 1914, l-a părăsit şi Jung, persoana căreia îi încredinţase viitorul psihanalizei. Mai rămăseseră grupul elveţian şi cel vienez, dar motivul principal al rupturii a fost un puternic conflict de opinii asupra tezelor freudiene, în special asupra celeia care susţinea că totul se datorează unei experienţe sexuale.

Cu două luni înainte ca Jung să se despartă de el, sârbii l-au ucis pe prinţul Austriei, pornind astfel războiul în întreaga Europă. Freud se simţea bătrân şi zona nu mai era în siguranţă.

Congresul internaţional în psihanaliză din Waimall în 1911. În mijlocul fotografiei sunt Ferenczi, Freud şi Jung.

Ultimii ani, petrecuți cu onoare

Teoria născută din suferință

În primul război mondial, primul și cel de-al treilea fiu al lui Freud, Martin și Ernst, au fost trimiși pe front. La începutul războiului, Freud se ruga să câștige Austria și Germania, dar când s-a ajuns în impas, în scurt timp el a început să resimtă efectele negative ale războiului. Și-a pierdut nepotul pe front, s-au instituit rații, iar el a fost lipsit de iubitele sale trabucuri. I-a scăzut și numărul de pacienți la clinică. Norul negru al războiului se întinsese chiar și deasupra lumii psihanalizei. Majoritatea elevilor fuseseră trimiși ca doctori pe front. Cu doar câțiva ani înainte coresponda cu colegii săi doctori în psihanaliză din Anglia și America, dar acum aceștia fuseseră forțați să adopte tabere inamice.

Mai târziu, războiul s-a terminat și Austria a pierdut, dar pentru Freud știrile rele au continuat. I-a murit fiica, Sophie, și fiul acesteia, Heineke, pe care îl luase în grijă. Moartea lor l-a îndurerat profund.

În 1922, Freud a căzut el însuși victimă bolii, fiind diagnosticat cu cancer în cerul gurii, dar știrile rele nu s-au oprit aici. Otto Rank, care fusese unul dintre primii participanți la Societatea de psihologie de miercuri, s-a despărțit de el. Freud se obișnuise ca elevii sau adepții lui să fie adunați în diverse grupuri sau să nu fie de acord cu el asupra unei teorii sau a alteia, dar era un șoc enorm să fie părăsit de un elev atât de loial. În mijlocul acestei atmosfere de suferință, Freud a dezvoltat o teorie nouă.

În ciuda experiențelor amare din timpul războiului care le ocupa tuturor atenția, Freud a continuat să-și dezvolte psihanaliza și a propus existența sinelui și eului. Sinele a fost definit ca o junglă întunecată, un instinct primar al minții, iar eul ca un instinct diametral opus, care controlează limitările personale. Această idee a fost publicată în 1923 în „Eul și sinele", ea fiind o realizare izvorâtă direct din suferința lui proprie. Avea pe atunci șaizeci și șapte de ani.

Freud, o celebritate

Seria de nenorociri nu avea să continue la nesfârșit. Fiica lui cea mică, Anna, îi călca pe urme în domeniul psihanalizei. Anna a rămas toată viața necăsătorită și a ales să-i calce pe urme tatălui său.

„Eul și sinele" lui Freud a fost ultima sa lucrare de cercetare publicată înainte să treacă la diverse

Clinica din Viena. A luat de acolo totul, atunci când s-a exilat în Londra.

Freud și cei doi fii care au fost trimiși pe front în primul Război Mondial. La dreapta este cel de-al treilea fiu, Ernst și în mijloc este primul, Martin.

▲ Fosta sa clinică din Viena este astăzi un muzeu memorial, vizitat de adepți din întreaga lume.

eseuri, pe măsură ce se apropia de sfârșitul activității ca psihanalist. În 1926, la cea de-a șaptezecea aniversare, Freud și-a adunat adepții și și-a anunțat retragerea. N-avea să renunțe totuși și la poziția de celebritate internațională. Relațiile întreținute cu faimoși intelectuali și figuri culturale ca Roman, Laurent, Einstein sau Thomas Mann dovedeau că a încetat să fie ignorat și, în 1924, a fost votat cetățean de onoare al Vienei.

În 1930, a primit un premiu aflat în legătură cu autorul lui favorit, Goethe, și anume Premiul Goethe pentru Literatură. Aceste distincții în alte domenii decât al medicinei i-au bucurat enorm pe savanții mai în vârstă. În acel an, mama lui, Amalia, a împlinit nouăzeci și cinci de ani. Freud avea mai apoi să fie îndurerat de moartea fostului său elev Ferenczi la Budapesta. „O să părăsesc acest secol împreună cu Ferenczi. Când mor, o să înceapă o nouă epocă", spunea el, parcă resemnat, dar în sinea lui nu renunțase încă la controlul asupra propriei vieți.

În această perioadă, Freud a primit mai multe distincții internaționale, dar și știri triste despre moartea unor foști elevi și colegi. Apoi, când cancerul a revenit, el a refuzat să accepte medicamente care să-i aline durerea. A preferat să o suporte și să-și păstreze în același timp mintea limpede decât să ia medicamentele, care îi afectau capacitatea de a gândi. În curând, Freud, deși aproape de moarte, a început să se simtă din ce în ce mai atras de istorie. În 1933, în țara vecină, Germania, Hitler a devenit conducătorul partidului nazist în baza politicii sale antisemite, generând un val de opinii care avea să se resimtă și în Viena.

▼ Ușa din față a clinicii sale din Viena. Pe aici au intrat Mahler și Thomas Mann.

CLIPE PERSONALE

FAIMOȘII CÂINI AI LUI FREUD

În imaginile filmate în ultimii ani, în jurul lui Freud putea fi adesea văzut un câine alergând. Pe măsură ce îmbătrânea îi plăceau din ce în ce mai mult câinii. Prietena și susținătoarea sa, Lady Marie Bonaparte, i-a făcut cadou un câine rasa chow-chow pe nume Tattoun, care a fătat doi cățeii, numiți Jofi și Lun. Freud s-a atașat de Jofi, căruia îi spunea „câinele psihanalitic". „Jofi adoptă o figură ciudată dacă vede o persoană care nu-i place". Dacă animalului nu-i plăcea unul dintre pacienți, nici Freud nu-l avea la suflet.

Lucrurile au evoluat astfel încât Freud a ajuns să descrie în cărțile sale „legătura neîndoielnică" dintre el și animal. „Cumva, faptul că un suflet atât de simplu este atât de departe de sforțările insuportabile ale civilizației justifică frumusețea unei vieți trăite pe deplin". Freud era aproape complet surd și nu putea auzi muzica, dar mângâindu-și câinele, pe Jofi, îi reveneau cu siguranță în minte versurile din opera „Don Giovanni" de Mozart. „Legătura prieteniei ne unește".

Fiica lui, Anna, avea un câine mare, care răspundea la numele de Wolf. Ea lua adesea taxiul și mergeau împreună să se plimbe în parc. Într-o zi, Wolf s-a năpustit în pădure și a dispărut. Anna l-a strigat și l-a căutat peste tot, dar câinele nu a mai fost de găsit. S-a întors atunci acasă cu inima grea, dar mai târziu câinele a ajuns și el, într-un taxi. Pur și simplu se obișnuise așa. Surprins, șoferul dăduse să plece, dar câinele a lătrat și nu s-a mișcat de pe banchetă și, cum avea adresa scrisă pe zgardă, omul l-a dus acasă. Povestea a devenit una cu care familia Freud s-a mândrit apoi tuturor cunoscuților.

▸ Freud și iubitul său câine Jofi.

Plecarea din Viena

Valul antisemit

ÎN SEARA ZILEI DE 10 MAI 1933, în piața Franz Josef din Berlin s-a înălțat o flacără imensă. O mulțime de studenți aruncau în flăcări o grămadă de cărți. După ce partidul nazist a preluat puterea, a început să ardă cărțile cu atitudine anti-germană, printre care și pe cele scrise de evrei, decadente, socialiste și comuniste. Evident că lucrările lui Freud nu au scăpat nici ele.

Când naziștii au preluat puterea, psihanaliza germană era în pragul unei crize. În Germania, comunitatea psihanaliștilor număra aproape în exclusivitate evrei, majoritatea acestora exilându-se apoi în Anglia sau America. În 1933, Congresul German de Psihanaliză a trebuit să înceapă cu „Mein Kampf" al lui Hitler. Opunându-se unei asemenea introduceri, președintele, Kretschmer, a fost silit să demisioneze. Următorul președinte al congresului a fost Jung care, între timp, se despărțise de Freud.

Deși școala freudiană din Germania a fost devastată, în Austria situația nu era tot atât de gravă. În 1936, Freud și-a sărbătorit la Viena, cu mare fast, cea de-a optzecea aniversare. Au sosit din toată lumea atât de multe flori încât apartamentul era plin de ele. În schimb, pe străzile Vienei svasticile apăreau din ce în ce mai des.

Decizia de a pleca

În martie 1938, prin vot național, naziștii au ajuns la conducerea Germaniei. Ei își doreau anexarea Austriei, așa că la 11 martie trupele naziste au invadat Viena. Locuitorii cartierelor evreiești Berkgasse și Leopoldstaedter, unde era deschisă clinica lui Freud, au intrat în panică. Suporterii străini ai lui Freud i-au recomandat să fugă în Elveția sau în Anglia, dar el a refuzat. Suferea de cancer și nu avea puterea să facă o călătorie atât de lungă, și chiar dacă era prins de naziști nu mai avea oricum mult de trăit.

În curând, trupele au început să atârne svastici pe casele evreilor, și nici casa lui Freud nu a fost ocolită. La trei zile după invazie, Gestapoul a venit la clinica lui Freud și i-a ordonat să-i predea toate bunurile.

După o săptămână, Gestapoul a revenit și a ridicat-o pe Anna, iar

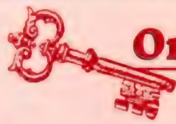
▲ Clinica londoneză a lui Freud, unde acesta s-a mutat după ocupația nazistă. Acum este deschisă ca muzeu.

Naziștii arzând cărți. De-abia preluaseră puterea, dar începuseră deja să-și arate cruzimea.

▼ Freud și Anna au luat Orient Expresul până la Paris. Anna a făcut primii pași în cariera de psihanalist.

Omul-cheie

MARIE BONAPARTE

Cea care l-a ajutat pe Freud în fuga din Austria, Marie Bonaparte, era nepoata lui Napoleon, căsătorită cu cel mai tânăr fiu al regelui Greciei, ea fiind născută într-o familie cu puternice legături de sânge cu Casa Regală a Danemarcei. După ce a fost tratată ca pacient în 1925, a devenit o susținătoare devotată a lui Freud. Ea nu i-a fost doar de ajutor în exil, ci și autoarea unei alte fapte de neuitat.

Primul elev al lui Freud, Fliess, avea în posesie multe dintre scrisorile lui Freud, care, după moartea acestuia, au fost vândute unui comerciant de obiecte de artă și, de acolo, au ajuns la Marie. Auzind acest lucru și fiindu-i teamă să-și publice vechile scrisori, Freud s-a gândit să le răscumpere și să le distrugă. Dar Marie le cumpărase cu condiția expresă să nu i le vândă lui Freud, așa că a trebuit să renunțe la această idee.

▸ Marie Bonaparte (stânga) făcându-i o poză lui Freud.

Când Freud a fugit în Anglia, naziștii sechestraseră bunurile bancare ale familiilor evreiești. Marie încredințase lucrările lui Freud Băncii Evreiești din Viena, Rothschild, așa că și acestea erau acum în pericol să fie sechestrate. Ea a fugit deci din Paris la Viena, ca să protejeze scrisorile de Gestapo, scrisori care sunt acum cele mai importante lucrări ale lui Freud, după eseuri.

Marie i-a trimis cadou pentru cea de-a șaptezeci și șaptea aniversare o vază grecească în care sunt păstrate acum rămășițele pământești ale acestuia la Cimitirul Green Garden din Londra.

Freud a început să aibă față de ei sentimente puternice de frică și ură. Din nefericire, Annei i s-a permis să revină acasă, sub atentă supraveghere, doar pentru o singură zi, apoi a trebuit să se reîntoarcă imediat la Viena. Freud a luat, în fine, decizia de a-și părăsi iubita Vienă.

Sfârşitul sub un cer străin

În această perioadă, Freud a conceput un plan ambițios de evadare. Ambasadorul american în Austria l-a rugat pe președintele Roosevelt să-i ceară ambasadorului american în Franța, William Britt, protecția lui Freud. Ambasadorul german în Franța susținea că Freud era supus unor riscuri mari, presând și mai mult partea germană. Pe de altă parte, Ernest Jones, psihanalist englez și elev al lui Freud, sosise și el la Viena. Marie Bonaparte, unul dintre pacienții lui Freud și care devenise ea însăși psihanalist și întreținea legături strânse cu familiile regale ale Greciei și Danemarcei, se străduia să-i transfere bunurile peste hotare și să-l susțină financiar.

Pe 3 iunie 1938, Freud și familia au luat Orient Expresul din Gara centrală a Vienei și au trecut pe la Casa Bonaparte din Paris, înainte de a traversa Canalul Mânecii pentru a ajunge la Londra. Jones închiriase o casă în cartierul londonez Hampstead în care Freud și-a petrecut ultimii ani. A suferit în Londra două operații pentru cancer, iar în septembrie 1939 durerea avea să-l lase pe jumătate inconștient. Deși i s-a administrat morfină, nu și-a mai revenit complet până a închis ochii, pentru totdeauna, pe 23 septembrie, la vârsta de optzeci și trei de ani.

În acea perioadă, armata germană invadase Polonia, declanșând astfel cel de-al Doilea Război Mondial. Patru dintre fiicele lui Freud, cele mai tinere, s-au întors la Viena și au murit apoi în camerele de gazare ale naziștilor. A fost poate mai bine pentru el că a murit fără să știe asta.

◂ După ce a părăsit Viena, Freud s-a oprit la reședința Mariei. Începând cu stânga, sunt: Marie, Freud, Martha și Ernest.

Noul mod de a explora mintea umană

În timp ce-şi trata pacientele suferind de isterie, Freud şi-a îndreptat atenţia către plurivalenţele minţii umane, descoperind cu răbdare structura mentală a acestora.
El a dat naştere conceptelor iniţiale de inconştient, sine şi supraeu, care nu existau în psihiatria de până atunci. S-au pus astfel bazele psihanalizei.

Energia „sexuală"

În perioada în care Freud și-a început cercetările, cauzele bolii mintale căreia i se spunea generic isterie erau considerate a fi experiențe sexuale traumatice din copilărie, dar această teorie avea să fie revizuită, pentru că majoritatea pacienților care vorbeau de abuzuri sexuale sufereau de crize de delir. Se considera că la baza delirului se află un impuls instinctiv, care cauza și boala mintală.

Freud era de părere că și în copilărie există impulsuri sexuale, care sugerează „libidoul" – energia sexuală, împărțit în mai multe etape de dezvoltare.

Primul an de la naștere este stadiul oral. Bebelușii își găsesc satisfacția deplină sugând laptele mamei.

Al doilea stadiu este stadiul anal, între un an și trei ani. Libidoul crește pe măsură ce actul defecației devine sursa plăcerii. În acest stadiu, copiii se luptă între impulsul de a asculta regulile părinților și cel de a defeca la dorință. Următorul stadiu este atins atunci când acest impuls este depășit.

Copiii intră în stadiul falic între trei și șase ani. Acum, băiețeii încep să aibă sentimente de natură sexuală față de mama lor și își resping tații in favoarea atenției mamei. Freud a numit această teorie complexul lui Oedip, din cauza legăturii cu faimosul mit al Regelui Oedip și al sfinxului. Neliniștea unei posibile pedepse pentru respingerea tatălui duce la „teama de castrare", frica de a li se tăia penisul. Freud era de părere că băiețeii, imitându-și tatăl și adoptând aceleași valori cu el, pot elimina această teamă precum și complexul oedipian.

Între șase și doisprezece ani, în stadiul de latență dinaintea pubertății, dezvoltarea dorinței sexuale încetinește și, prin educație, copiii învață să se concentreze pe intrarea în societate.

După pubertate, în stadiul genital, libidoul crește pe măsură ce organele sexuale ajung la maturitate.

În fiecare stadiu, dacă libidoului nu i se permite să se exprime corect, dezvoltarea ființei poate fi parțial împiedicată. Dacă acest conflict nu este eliminat, pot apărea ulterior factori accidentali declanșatori ce conduc la regresia dezvoltării în anumite stadii si fixarea acesteia acolo. Freud a concluzionat că aici își au originea bolile mintale.

Greşeli şi poveştile spuse de vise

Există oare vreun sens ascuns în spatele lapsusurilor de memorie sau al greșelilor de pronunție sau de scriere de care ne lovim cu toții? Freud le-a numit „acte ratate", iar acesta este primul subiect tratat în „Prelegeri de introducere în psihanaliză".

Există cazuri când nu-ți poți aduce aminte numele unei persoane. Freud insista că aceasta se întâm-

◂ O statuie a sfinxului, care reprezintă una dintre cele mai vechi relicve din colecția lui Freud. Are aproximativ 18 cm înălțime și provine din sudul Italiei din secolele IV sau V î.Hr.

Interpretarea viselor reprezintă cel mai bun mijloc de a înțelege activitatea inconștientă a minții.

Un pacient suferind de isterie sub hipnoză cu o expresie senzuală. Această imagine este introdusă de Charcot, profesorul lui Freud, în lucrarea sa „Iconografie fotografică a Colecției Spitalului Salpetriere".

plă când persoana în cauză nu dorește să-și amintească respectivul detaliu, dar nu-și dă seama de asta. Greșelile de pronunție sau de scriere apar din același motiv. Putem lua ca exemplu cazul unui președinte care anunță începerea unei ședințe cu „Declar că această ședință s-a încheiat". Există aici două intenții care intră în competiție, una în care președintele dorește să deschidă ședința și a doua este piedica, dorința de a încheia ședința. Ea este cauza greșelilor.

În multe cazuri, oamenii nu sunt conștienți de această intenție ascunsă, de această piedică. Cu alte cuvinte, persoana respectivă nu este conștientă de intenția în cauză, dar aceasta îi determină, ca și cum ar fi fost conștientă, acțiunile ulterioare. Conținutul inconștientului devine vizibil atunci când se analizează înțelesul viselor. Dacă cineva încearcă să-și analizeze visele atunci când deschide ochii, totul pare absurd și incoerent, dar Freud și-a dat seama că aceste vise au o enormă importanță în cercetarea minții pacientului. În cei cinci ani premergători lucrării din 1899, Freud a adunat informații și a clasificat mii de exemple diferite de vise, ale lui sau ale pacienților, pe care le-a descris în „Interpretarea viselor". Aici, Freud le postula ca fiind fenomene de natură psihică și încerca să le descifreze sensul. A ajuns apoi la concluzia că în baza „imaginilor perceptive actuale", poate descoperi gândul subconștient și prin aceasta înțelesul viselor.

Există multe motive pentru care un gând inconștient nu devine direct vis, în special rezistența opusă din partea unor tabuuri sau idei morale. Gândul inconștient este deci cenzurat de acestea și sfârșește prin a fi denaturat, producând astfel vise cu conținut denaturat. Freud a dovedit acest lucru analizând visele unui copil care au mai puține asemenea denaturări.

El a numit acest proces de denaturare „travaliu oniric" – transformarea conținutului latent în conținut manifest sau în imagini onirice. Mecanismele care participă la realizarea acestui proces sunt: „condensarea" – procesul prin care, din elemente disparate, oferite de experiența anterioară a individului, se formează imagini noi; „deplasarea" – procesul prin care se transferă încărcătura afectivă a unui obiect primar unui alt obiect de substituție, se deplasează sensul obiectului primar către un altul; „dramatizarea" – procesul de formare a unei idei abstracte printr-o imagine cu o mare încărcătură afectivă, imagine care are ca rol „transportarea" tensiunii intrapsihice din inconștient în afara acestuia; „simbolizarea" – constă în extragerea esențialului și în redarea sau reprezentarea schematică a imaginilor onirice; și, nu în cele din urmă, „neomorfizarea" – procesul prin care sunt create imagini simbolice noi, neobișnuite, ireale, fabuloase sau terifiante, inexistente în realitate, dar care exprimă sensurile noi pe care le au stările de tensiune conflictuală ale inconștientului.

Deci de ce visăm? Freud considera că aceasta se întâmplă pentru a ne putea îndeplini dorințele, care nu pot fi întotdeauna îndeplinite, majoritatea dorințe sexuale, fiind de aceea trimise în inconștient, pentru a găsi o rezolvare. Și pentru a nu genera un conflict puternic între permis și nepermis, prin îndeplinirea dorințelor în spațiul oniric, visele sunt distorsionate, mascate.

Tabloul pictorului impresionist francez Gustave Moreau „Oedip și sfinxul" din 1864. Complexul lui Oedip își are rădăcinile în mitologia greacă.

▲ Un faimos desen al unui vis al „omului cu lupi", unul dintre pacienții lui Freud. Desenele viselor jucau un rol important în interpretarea lor.

Un binecunoscut exemplu din „Interpretarea viselor" este cel al unui meșteșugar rus, căruia i-a spus „omul cu lupi". Inspirându-se dintr-un vis pe care-l avusese pe când era mic, acesta a desenat cinci lupi stând într-un copac la fereastra lui. Freud a interpretat acest vis ca fiind o teamă ce afecta profund mintea pacientului, și a analizat traumele sexuale din copilăria omului cu lupii. În cele din urmă, acesta, deși nu a fost vindecat complet, a observat o ameliorare a simptomelor și i-a rămas recunoscător lui Freud pentru tot restul vieții.

Psihanalistul considera că explicarea mecanismelor onirice și înțelegerea gândurilor inconștiente pot fi de folos în tratamentul bolilor mintale. El însuși, găsindu-se într-o gară întunecoasă, sub cerul liber și văzând o flacără pâlpâind, a conștientizat propria agorafobie atunci când frica l-a silit să fugă. Și-a dat seama că era o amintire din copilărie, când văzuse frumosul corp al mamei sale în lumină. Analizând acest vis, totul a devenit clar pentru el și a putut să își învingă teoretic agorafobia.

Căutând sensul greșelilor și al viselor, a înțeles că această parte a minții care eludează conștientul, și anume inconștientul, are o importanță majoră. El a reușit să obțină o înțelegere mai aprofundată a bolilor mintale analizând inconștientul, lucru pe care îl considera de mare importanță pentru a înțelege alcătuirea minții.

De la „inconştient" la „sine"

Până la 1920, Freud considera că mintea umană, acest minunat aparat psihic, era compus din inconștient, preconștient și conștient, rolul esențial revenindu-i inconștientului. Acesta, topografic, este o „anticameră spațioasă", pe când conștiința reprezintă o încăpere mai „strâmtă", fiind plasată mai în spate. Inconștientul este sediul instinctelor sexuale înscrise în chiar structura biologică, somatică a organismului. Ele sunt cele care „clocotesc" și a căror „rațiune" de a exista este „descărcarea" și consumarea lor adecvată, reducerea tensiunii, procurarea plăcerii. Sub raport funcțional, inconștientul conține pulsiuni ce se comportă ca „ființe vii", pe când conștiința este doar „spectatoare", ea observă și permite sau nu satisfacerea pulsiunilor inconștientului. Conștiința nu are rol în socializarea individului sau în adaptarea lui actuală la solicitările mediului de viață, ci doar de a suprima, de a refula, adică de a trimite înapoi în inconștient acele pulsiuni care încearcă să scoată capul la vedere. Preconștientul este un fel de „stație de tranzit", unde tendințele inconștientului și ale conștiinței vin și poposesc temporar, înainte de a trece în structurile opuse fiecăreia dintre ele.

Începând cu anul 1920 și până prin 1926, Freud își revizuiește în multe privințe teoria pulsiunilor și pe cea referitoare la structura „aparatul psihic", care „s-a dezvoltat tocmai datorită efortului de explorare a lumii exterioare și care a trebuit, în consecința, să realizeze în structura sa un anumit grad de adaptare."

De data aceasta, Freud a mers pe 3 instanțe psihice (Sinele, Eul si Supraeul), între care se instituie complexe raporturi dinamice, economice (investiții energice, compensări, decompensări) și, implicit, structurale. Celei mai arhaice dintre aceste zone îi dă numele de Sine, „ce conține tot ceea ce este ereditar, constituțional, dat la naștere, instinctele înainte de toate, cu origine în organizarea somatică și își găsesc aici o primă expresie psihică (în acest Sine), în forme necunoscute nouă." Sinele este echivalentul inconștientului din vechea clasificare, sediul instinctelor, sursa primară a energiei psihice care trebuie consumată, fundamentul pe care se construiește personalitatea individului.

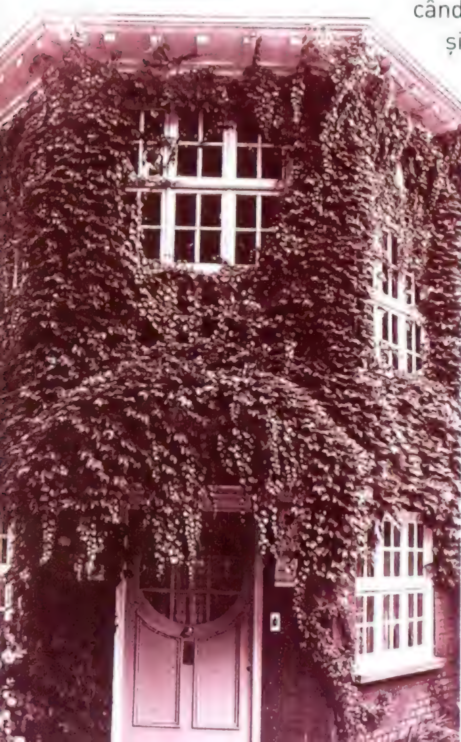
Eul este o porțiune a sinelui care, sub influența lumii exterioare, a mediului înconjurător, suferă o dezvoltare specială, în sensul că, „din simplu organ receptor și protector în raport cu stimulii, devine un intermediar între sine și lumea exterioară, o «scoarță de copac». Cât privește realitatea interioară, relația cu Sinele, Eul își îndeplinește sarcina prin obținerea controlului asupra instinctelor...".

„Eul tinde spre plăcere și caută să evite starea de neplăcere. O creștere a neplăcerii, așteptată și prevăzută, este însoțită de o stare de anxietate, ca de un semnal."

Supraeul este o structură specială ce se încheagă ca un „precipitat" în perimetrul Eului, prin care se prelungește influența paternă și maternă, iar prin intermediul ei, influența mediului social mai general (familial, școlar, național etc.). Copilul, prin părinți, recepteazǎ idealurile sociale, modelele admirate de el din viata publică.

În măsura în care acest Supraeu se diferențiază de Eu sau i se opune, el constituie „o a treia putere, de care Eul are de ținut seama".

▼ Casa lui Freud din Londra. Omul care a pus bazele psihanalizei a fost forțat să o ia de la capăt într-o lume străină.

Canapeaua din clinica lui Freud. Nenumăratele vise și experiențe din copilăria pacienților povestite aici au reprezentat materialul de bază pentru psihanaliză.

REFUZAREA ÎNDRUMĂRII LUI FREUD
CEI DOI MAEȘTRI AI PSIHANALIZEI

Angajament și despărțire

Ca fondator al psihanalizei, Freud a avut de-a lungul carierei mulți adepți, dar a și pierdut destui. Un exemplu reprezentativ este despărțirea sa de Fliess, susținător al psihanalizei în primele zile. Se poate spune că acest model de angajament ardent și apoi despărțire a fost arhetipul relațiilor profesionale ale lui Freud.

Printre cei care s-au despărțit de el imediat ce și-au însușit teoriile freudiene se numără doi de mare importanță, care au creat noi valuri în lumea psihanalizei, Albert Adler și Karl Gustaf Jung.

Cum s-au întâlnit și de ce s-au despărțit de Freud?

Adler a fost prezent încă de la începuturile Societății de psihologie de miercuri din 1902, și era unul dintre numeroșii tineri psihopatologi care îl adorau pe Freud, alături de Otto Rank și Hanz Sacks, dar în același timp diferit de ceilalți membri devotați. În acea perioadă, Adler, un psihiatru evreu, deschisese un cabinet în Viena și, printr-un articol de ziar, își arătase susținerea față de eseurile lui Freud, nebăgate în seamă de alții. Freud l-a citit și a cerut imediat să fie invitat în Societatea de psihologie de miercuri. După acest început, sentimentele dintre cei doi nu au fost cele dintre un maestru și elevul lui.

Freud nu era de acord cu contribuția lui Adler (complexul de inferioritate) la psihanaliză, el considerând că este vorba despre o problemă de natură sexuală. De asemenea, în opoziție față de teoria lui Freud conform căreia femeile resimt față de bărbați un complex cauzat de lipsa penisului, Adler punea accent pe capacitatea femeilor de a da naștere, și considera că bărbații au mai multe șanse să sufere de complexe de inferioritate decât femeile. Adler aproba punctul de pornire al lui Freud, și anume ideea că oamenii nu sunt în totalitate conștienți de propria lor minte, dar teoriile lor s-au dezvoltat în direcții diferite.

▲ Alfred Adler care, după despărțirea de Freud, a pus bazele Școlii Adler .

Discordia despre „sex”

Elvețian de origine germană, Jung l-a cunoscut pe Freud după ce profesorul Bleuler de la Spitalul Universitar din Zürich i-a recomandat lucrările acestuia, care pe Jung l-au impresionat imediat. În 1907, la prima întâlnire, faimoasa discuție dintre cei doi a durat treisprezece ore. Jung, întors în Elveția, a întreținut apoi un intens schimb de scrisori cu Freud. Relația părea o repetare a celei dintre Fliess și Freud.

Primul semn al unei rupturi între cei doi a fost în mijlocul prelegerilor americane din 1909. Freud și Jung erau de acord că visele trebuie analizate, dar nu și care este interpretarea corectă. De exemplu, Jung nu era de părere că visul lui, în care văzuse două cranii vechi într-o pivniță, simboliza o dorință pentru moartea lui Freud și a sa.

Jung era de părere că teoria lui Freud privind îndeplinirea dorințelor prin vise și libidoul sexual era folosită pentru a explica tot. Freud considera că visele sunt o formă modificată de satisfacere a unor dorințe sexuale, dar Jung opina că ele sunt de fapt o legătură către o lume necunoscută. Visele provin, spunea el, din enormul univers inconștient, regăsit în toate ființele umane, în care, ca în legende, ideile sunt reprezentate în simboluri.

După aceasta, Adler și Jung au dat naștere în psihanaliză și psihiatrie unor curente separate de grupul lui Freud. Adler a avut o puternică influență asupra psihiatriei în America iar Jung în Japonia, dar ambele moduri de abordare îi erau totuși tributare teoriilor inițiale ale lui Freud.

◀ Karl Gustav Jung. După ce s-a despărțit complet de Freud s-a simțit devastat din cauza abandonului profesorului său.

▶ Coperta lucrării „Trei eseuri despre sex”, de Freud, care este considerată originea teoriei privind dorința sexuală în psihanaliză.

Toți erau încântați de teoriile privind uluitorul psihic uman

Freud a pus bazele psihanalizei, concentrându-se asupra profunzimilor minții. Pionieratul într-o disciplină necunoscută era greu pentru o persoană singură. Dar teoriile inițiale au atras în curând atenția multor idealiști și susținători puternici, atingând dezvoltarea maximă în secolul al XX-lea. Au fost teorii care și-au pus amprenta asupra multor domenii.

Autorul favorit al cercetătorului minții

Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832)

Monstrul sacru al literaturii clasice, alături de Schiller, s-a născut în 1749 în Frankfurt am Main, Germania. Și-a început cariera în avocatură dar, nedorind să-și abandoneze visul de a scrie, a devenit faimos cu „Suferințele tânărului Werther" în 1774. Prin literatură încerca să se găsească pe sine, dar manifesta interes profund și față de științele naturii, obținând diplome în botanică și anatomie. În anii dinaintea morții sale în Weimar în 1832, a fost vizitat de multe din personalitățile vremii din Europa.

Pe când era mic și nu mergea încă la școală, Freud a învățat să citească și să scrie din cărțile lui Goethe. Tot faimosul scriitor este cel care l-a împins să aleagă științele naturii. Incorporând în același timp claritatea științelor naturii și expresii literare, stilul unic al lui Freud se inspira în mod evident din experiențele personale, ca și cel al lui Goethe.

În lucrările sale literare, Freud a scris eseul numit „Poezie și adevăr" inspirat din Goethe, ca o reamintire pentru generațiile mai tinere. Originalul, ca o pseudo-autobiografie, reconstituia experiențele din tinerețe ale lui Goethe, iar „Poezia și adevărul" lui Freud analiza experiențele din copilărie și relațiile frățești ale acestuia din urmă.

În 1930, Freud a primit Premiul Goethe pentru Literatură. Fiind acum bătrân și suferind de dureri atroce, Freud nu s-a putut prezenta la ceremonie, fiind înlocuit de Anna. În acea perioadă, Freud era deja binecunoscut ca psihanalist și primise numeroase premii, dar acesta era diferit de cele profesionale de până atunci și l-a umplut de bucurie. Freud a declarat: „Marele popor născut din Goethe nu va pieri niciodată". Cum în acea perioadă naziștii cuceriseră deja tot, cuvintele lui Freud păreau excesiv de optimiste.

REȚEAUA DE LEGĂTURI PERSONALE

Susținători puternici

Susținători parțiali

Adepți

Pacient

Sursă de inspirație

Jean-Martin Charcot (1825-1893)

Psihiatru la Spitalul Salpetriere din Paris. El a fost printre primii savanți care s-au concentrat asupra cauzelor psihologice ale bolilor mintale. A fost un pionier în domeniul neglijat de mulți al psihiatriei germane, folosind hipnoza ca tratament pentru isterie, și a reprezentat imboldul care l-a motivat pe Freud să pună bazele psihanalizei.

Johann Wolfgang von Goethe

Sandor Ferenczi (1872-1933)

Psihiatru ungur și elev al lui Freud. S-au despărțit ca urmare a unor divergențe privind educația dar s-au respectat până la sfârșit. Elevul acestuia a fost M. Klein, o faimoasă femeie-psihiatru care a pus bazele școlii Klein.

Karl Abraham (1877-1925)

Deși mulți alți elevi și colegi l-au abandonat, el i-a rămas alături până la sfârșit. El și Ferenczi a au avut o enormă influență asupra lui M. Klein.

Wilhelm Fliess (1858-1928)

Doctor ORL din Berlin. A fost singurul prieten căruia independentul Freud din Viena i s-a putut destăinui, iar scrisorile lor sunt baza psihanalizei. S-au despărțit în 1900.

Albert Adler (1870-1937)

Psihanalist evreu din Viena. A fost printre primii suporteri care i s-au alăturat lui Freud, dar apoi s-a opus ideilor profesate de școala elvețiană a lui Jung. A avut divergențe de opinii și cu Freud, ceea ce l-a determinat să înființeze școala Adler.

Karl Gustav Jung (1875-1961)

Doctor la spitalul universitar din Zürich. Susținea teoriile lui Freud și a fost primul președinte ale Asociației Internaționale de Psihanaliză, dar nu a trecut mult și s-a despărțit de Freud ca urmare a unei diferențe de opinii. A avut contribuții importante în psihanaliză și mulți adepți.

Franklin D. Roosevelt

Albert Einstein

Thomas Mann

Gustav Mahler

Salvador Dali

Marie Bonaparte (1882-1962)

Strănepoata fratelui mai mic al lui Napoleon și prințesă regală a Greciei. A fost pacientul lui Freud, iar apoi i-a devenit un susținător puternic, ajutându-l în exilul la Londra și protejându-i scrisorile vândute de Fliess. Și-a adus și ea contribuția la psihanaliză și a pus bazele Asociației pariziene de psihanaliză.

▲ Personajele din casetele gri sunt prezentate pe larg în acest capitol.

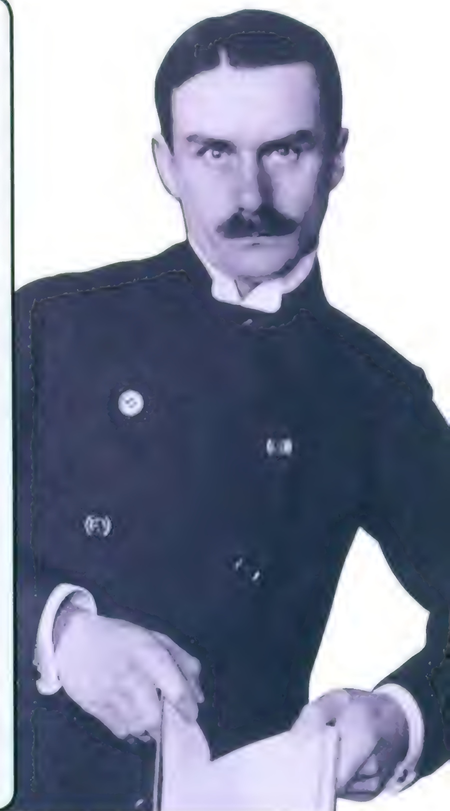
Un adept care a introdus psihanaliza în literatură

Thomas Mann (1875-1955)

Thomas Mann s-a născut într-o familie de negustori bogați din orașul comercial Lübeck, din nordul Germaniei, și și-a urmat vocația de scriitor, ca și fratele său Heinrich. A început cu „Casa Buddenbrook", în 1901, și a continuat apoi cu multe romane și nuvele. În 1929 a primit Premiul Nobel și a devenit etalonul literaturii germane în perioada când se apropia războiul. Naziștii au preluat puterea în 1933, iar cărțile lui au făcut obiectul opresiunii, alături de cele ale lui Freud și Einstein, fiind considerate antigermane.

Mann l-a întâlnit pe Freud în martie anul precedent. Freud avea pe atunci șaptezeci și șase de ani. Cu ocazia zilei de naștere a lui Freud, când acesta împlinea optzeci de ani, Mann a ținut un discurs intitulat „Freud și viitorul", în care povestea legenda cristalelor din trecut, care au să reapară, un mit dual care se aplica și psihologiei profunzimilor a lui Freud. La început, stilul scriitorului era civic și autobiografic, devenind mai târziu mitic și romanesc, sub influența psihanalizei freudiene.

Mann s-a exilat din țara mamă în Elveția, când naziștii au preluat puterea în 1933, și tot aici a ținut discursul dedicat lui Freud. Când acesta s-a exilat în Anglia, în 1938, Mann se mutase în America și, în 1944, a devenit cetățean american, făcându-și publică opoziția față de naziști. La sfârșitul războiului i-a fost greu să aleagă între Germania de Est și cea de Vest și, în cele din urmă, s-a stabilit definitiv în Elveția.

Cele mai bune minți ale evreilor vorbesc despre pace

Albert Einstein 1879-1955

Einstein, cel mai mare intelectual evreu alături de Freud, s-a născut în Germania în 1879. Și-a completat „Teoria generală a relativității" în 1915 și în 1921 a primit Premiul Nobel. Cu Freud s-a întâlnit prima oară în decembrie 1926.

Cel mai cunoscut este schimbul de scrisori dintre cei doi, pe tema „De ce războiul?". Aceasta era „cea mai importantă întrebare pentru umanitate, și vreau să corespondăm pe acest subiect"; este vorba de un eveniment propus de Liga națiunilor, în urma căruia Freud l-a ales pe Einstein ca partener.

În iulie 1932, Einstein i-a scris lui Freud despre acest subiect. Einstein scria că războiul n-avea să înceteze niciodată, pentru că dorința instinctuală a oamenilor este de a-și distruge dușmanul de care le este teamă, și l-a întrebat pe Freud ce părere are despre acest subiect.

Două luni mai târziu i-a parvenit replica lui Freud. Acesta opunea teoria einsteiniană a „Impulsului vieții" teoriei „Impulsului morții", care se dezvolta apoi în „Impulsul distrugerii", care nu putea fi eliminat, ci doar controlat prin schimbarea modului de a gândi.

Indiferent la mesajele pentru pace dintre cei doi, anul următor Hitler a preluat conducerea Germaniei și Einstein a fost forțat să ceară exil în America. În 1936, Einstein i-a trimis lui Freud un mesaj de ziua lui, cu ocazia celei de-a optzecea aniversări, de la Universitatea Princeton, iar după război nu s-a mai întors în Europa până la moarte, în 1955.

Marele compozitor examinat de cei mai faimoși doctori din Bergasse

Gustav Mahler (1860-1911)

La sfârșitul secolului al XIX-lea, dirijorul Gustav Mahler se remarca în capitala muzicii, Viena. Povestea acestuia se asemăna cu a lui Freud, el fiind un evreu ceh crescut în Viena. Devenise cunoscut cântând în orchestra armatei din orașul lui natal. A studiat compoziția la școala de muzică. După absolvire, a străbătut Austria și Germania în calitate de dirijor. Din ce în ce mai popular, la doar treizeci și șapte de ani a fost ales dirijor al Teatrului Palatului. În această poziție, se spune că a descoperit chiar și un nou mod de a dirija o orchestră. Mahler a și compus, lăsând opere minunate, printre care simfonia a zecea, neterminată.

Dar în viața reală, frumoasa lui soție Alma, care avea mai puțin de douăzeci de ani, l-a înșelat. Mahler a început să resimtă teamă și să aibă premoniții că va muri. În vara anului 1910, el a fost examinat de Freud, care a ajuns la concluzia că infidelitatea soției fusese cauzată de un complex patern, iar neîncrederea față de soție însemna că el însuși dezvoltase un complex matern. Mahler, deși convins că diagnosticul lui Freud era corect, nu a reușit să împiedice adulterul soției.

În anii de dinainte, Mahler compusese operele „Cântecul pământului", „Simfonia nr. 9", și „Simfonia nr. 10", dar nu se simțea împlinit de viața alături de tânăra lui soție și-și petrecea timpul singur, într-un amestec de teamă și dor, înconjurat de temeri de moarte. Neegalatul muzician al Vienei din secolul al XIX-lea avea să moară anul următor de o boală de inimă, la cincizeci și unu de ani.

Președintele american care l-a ajutat să fugă din Viena

Franklin D. Roosevelt (1882-1945)

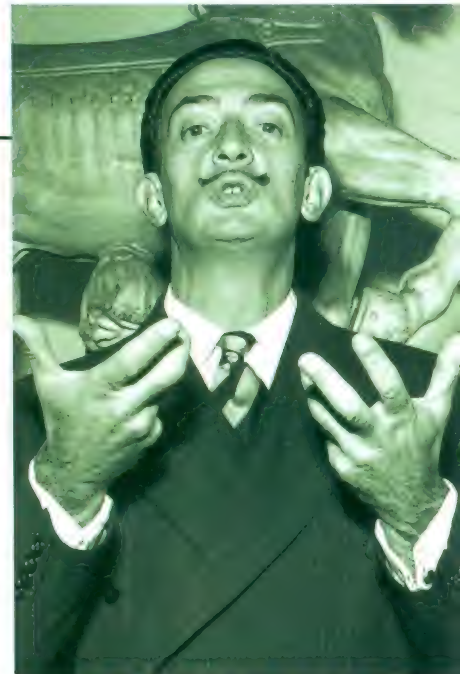
Cel de-al 32-lea președinte al Statelor Unite era numit în cercul de prieteni FDR. Se născuse în 1882 și a fost ales senator în 1910. Apoi, deși paralizat de la brâu în jos, din cauza unei boli la sistemul nervos periferic, a devenit președinte în 1933. El a readus în prim-plan politica New Deal, și a fost singurul președinte reales de patru ori. Unul dintre cele mai mari nume din istoria Americii a jucat de asemenea un rol esențial în fuga lui Freud din Viena.

În martie 1938, trupele de asalt ale poliției secrete naziste îl supravegheau îndeaproape pe Freud, care risca să fie rănit sau să i se confiște averea. Englezul Ernest Jones, care îi fusese elev la Viena, a înțeles că acesta nu poate fugi decât dacă se exercită influențele politice necesare și a cerut ajutorul guvernelor britanice și americane. Primul a răspuns Pritt, ambasadorul american în Franța, care contribuise la autobiografia psihanalitică a celui de-al 28-lea președinte al Statelor Unite, Wilson, și care s-a dovedit un puternic sprijin politic al planului de fugă. Apoi, brusc, președintele însuși a decis să se implice. La cererea lui Pritt, Roosevelt i-a ordonat ambasadorului american la Viena, Wiley, să-l protejeze pe Freud. Mai mult, a mers la Mussolini, în Italia, și l-a amenințat că, dacă i se întâmplă ceva lui Freud, au să fie repercusiuni grave, practic avertizându-i pe naziști prin intermediul italienilor. Problema a fost în cele din urmă rezolvată cu banii Prințesei Greciei, Marie Bonaparte, care le-a plătit naziștilor 250.000 de șilingi. Cu ajutorul președintelui, Freud a fugit în Anglia în luna iunie a aceluiași an.

Anul următor, al doilea Război Mondial a izbucnit odată cu invazia Austriei, și deși la început rămăsese pe o poziție de neutralitate, Roosevelt a intrat în război în 1941. În cursul celor patru ani care au urmat, psihanaliștii au fost cu toții expulzați din Germania nazistă. Dar chiar înainte de predarea Germaniei în 1945, s-a îmbolnăvit și a murit în Georgia înainte să poată fi tratat.

Geniul artei îndrăgostit de propria sa minte

Salvador Dali (1904-1989)

Geniul artei moderne, Salvador Dali, s-a născut în Catalonia, Spania, în 1904. În anii 1920 a folosit în tablourile lui principiile psihanalizei lui Freud din „Interpretarea viselor", întrebuințând lumea de dincolo de amintire și conștient și readucând în atenție metoda grafică a picturii fine. În 1928, prietenul acestuia Luis Bunuel, care era producător de filme, a filmat „Un câine andaluz", o reproducere avangardistă a psihanalizei lui Freud. Au câștigat astfel atenția creatorului suprarealismului, André Breton și s-au alăturat mișcării suprarealiste din Paris.

Ca să-l întâlnească pe Freud, Dali a mers la Viena de trei ori, dar fără noroc. În 1938, scriitorul Stefan Zweig, care era o cunoștință comună, le-a făcut cunoștință când Freud era exilat la Londra. Dali își adusese cu sine „Metamorfoza lui Narcis" ca să-i ceară părerea lui Freud. Acesta a declarat că „Eu caut lumea subconștientului în tablourile clasice. Adevărul este că într-un tablou suprarealist sunt explorate percepțiile". Freud voia de fapt să spună că pictorii avangardiști ca Dali treceau subconștientul în conștient, anulându-l. Pe de altă parte, operele clasice sunt create în proporții diferite de conștient și de subconștient așa că în ele este posibil să se regăsească expresia subconștientului. Acesta este și motivul pentru care Freud recurgea la arta clasică în psihanaliză.

În realitate, teoriile lui Freud se aplicau la mișcarea suprarealistă dar se pare că această aventură pentru artist a fost doar un caz de „dragoste neîmpărtășită". După întâlnire, vorbind despre Dali cu un prieten, Zweig, Freud a exclamat „Ce fanatic!"

Dali a rămas un geniu până la moarte în anul 1989.

Epoca nouă continuă să descopere misterele minții umane

Societatea științifică modernă a explorat în acești 100 de ani atât oceanele, cât și spațiul cosmic, găsind răspunsul la tot felul de mistere. Singurul care a rămas este misterul propriei noastre minți, iar succesorii lui Freud și-au continuat eforturile de a deschide complet această ușă.
Psihanaliza secolului al XX-lea are planuri să cuprindă și următorul secol.

Influența asupra literaturii moderne

FREUD AVEA O PASIUNE PENTRU ARTIȘTI și scriitori ca Leonardo da Vinci, Michelangelo și Dostoievski. La rândul lor, artiștii și scriitorii secolului al XX-lea au fost puternic influențați de eseurile lui Freud. Interpretarea viselor pacienților suferind de boli mintale și fluxul de conștiință creat prin metoda asociațiilor libere dezvoltată în lucrările și tezele lui Freud, aveau un caracter real și elocvent, care nu-și găsea corespondentul în operele literare. Mulți artiști au aplicat principiile lui Freud ca modalitate de a crea aceste expresii și personaje literare în operele lor.

În capodopera „Ulise" a romancierului irlandez James Joyce, o mie de pagini sunt dedicate unei întregi zile dincolo de conștientul personajului principal. Există foarte mulți alți romancieri și dramaturgi în ale căror lucrări se simte influența lui Freud, printre care se numără Virginia Wolf și Eugene O'Neill.

▲ Fondatorul suprarealismului, André Breton, era și un adept entuziast al lui Freud.

Savanții japonezi de la sfârșitul secolului al XX-lea au arătat un puternic interes față de eseurile lui Freud. Influența lui este vizibilă în primele lucrări ale lui Hisashi Ito, ca și în operele poetului-psihiatru Mokichi Saito, care a trimis condoleanțe familiei, la moartea lui Freud. A dat naștere unor alianțe profetice și influența lui s-a manifestat mai mult poate în viața artistică decât în psihiatrie.

Nașterea suprarealismului

Adevărul este că influența lui Freud asupra literaturii a fost mai degrabă la nivel inconștient, inclusă, probabil, în impresiile personale. Să aruncăm deci o privire asupra mișcării suprarealiste care era atât de pornită să adopte teoriile freudiene din proprie voință.

Suprarealismul s-a născut în Franța, datorită lui André Breton, care a scris „Manifestul suprarealist", în 1924. Devenit adept al lui Freud, Breton sublinia importanța tărâmului minții care scapă realității logice, atrăgând atenția asupra viselor și inconștientului. Suprarealiștii nu se pregăteau să scrie, ci lăsau totul în seama peniței, notând rapid și descriind o lume literară lipsită de orice gând rațional și logic. „Uneori nu știam dacă am scris eu sau altcineva." Au adoptat metoda scrierii automate în romane, putându-se astfel scrie texte literare fără aportul conștientului.

Moise de Michelangelo. Freud a fost inspirat de această operă de artă și, la o vizită în Italia, a căutat sensul psihanalitic în spatele operei lui Michelangelo.

Suprarealismul s-a răspândit din Franța în Elveția, Germania și America, devenind mișcarea artistică reprezentativă a secolului al XX-lea, care a dat lumii artiști precum Max Ernst, Rene Magritte și Salvador Dali.

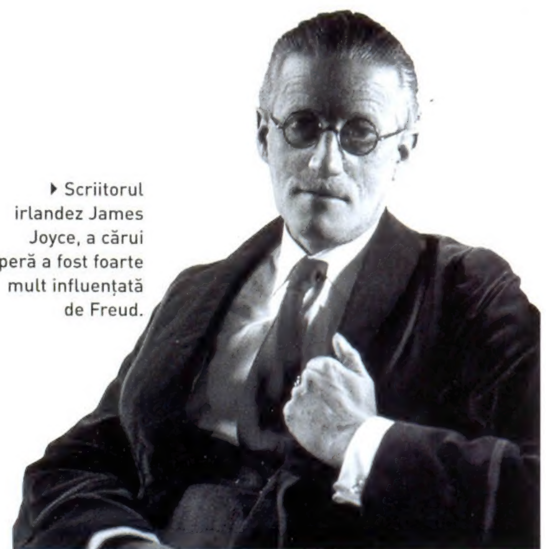
Se pare că Freud, pe când trăia, avea o părere destul de proastă despre suprarealism. El notează într-o scrisoare că suprarealiștii îi sunt într-adevăr adepți fervenți, dar că fac tot felul de greșeli. Cea mai mare diferență dintre Freud și suprarealiști era faptul că el aducea inconștientul la lumină pentru a-l trata sau clasifica, pe când în suprarealism inconștientul nu era niciodată tratat rațional și era expus nemodificat pentru a aduce în lumea artistică o gamă mai largă de mijloace de exprimare. Mai târziu, acest tip de contradicție avea să fie remarcat de multe ori în ceea ce privește influența lui Freud asupra culturii.

Abandonarea „sexului"

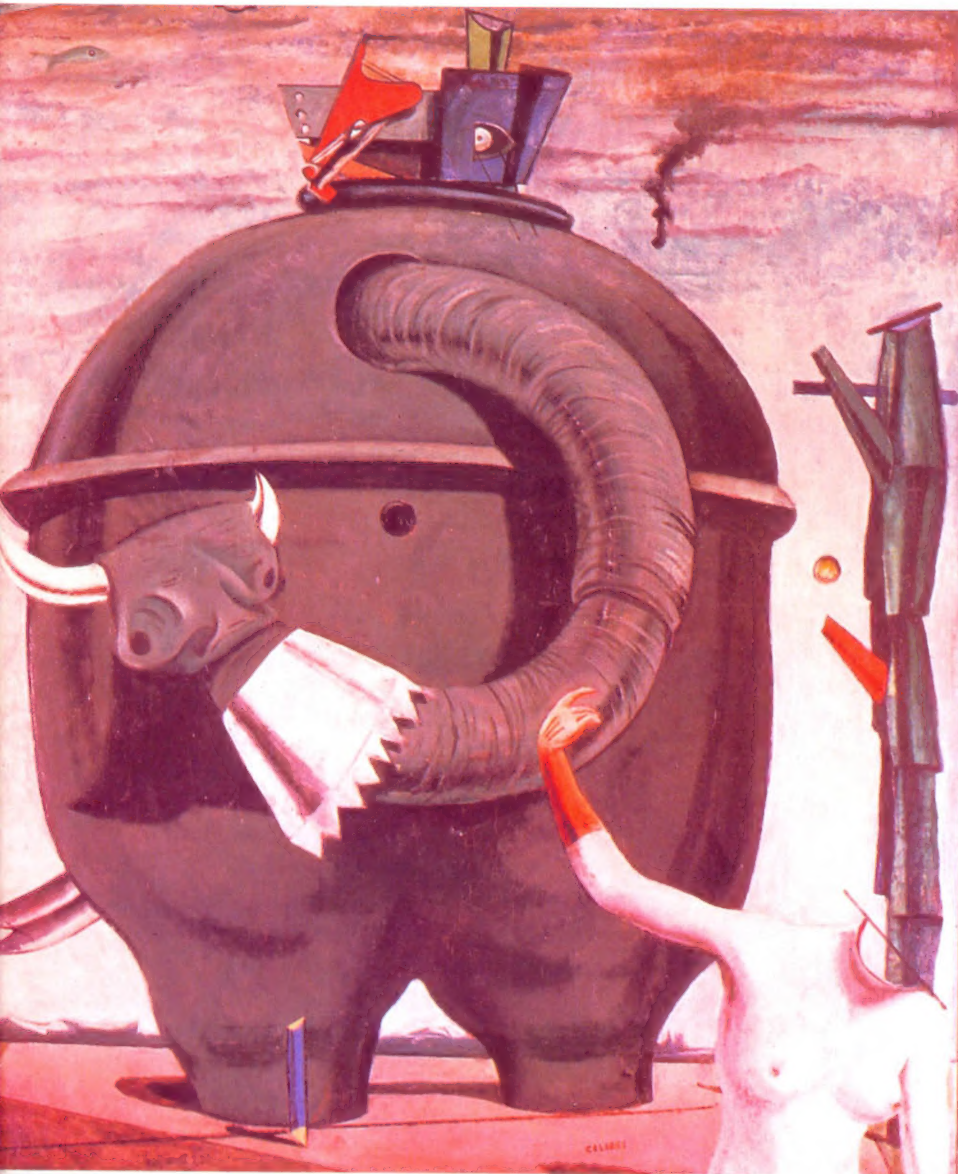
Nimeni nu poate nega faptul că teoriile lui Freud au avut o enormă influență asupra dezvoltării ulterioare a psihiatriei și psihologiei, dar nu se poate spune că acestea au fost apreciate și dezvoltate în formele pe care le-a dorit el.

Un subiect delicat pentru mulți psihologi l-a constituit faptul că punctul central al tezelor freudiene, printre care enumerăm libidoul, cauzalitatea bolilor mintale sau impulsul sexual uman, era ușor limitativ sau putea fi lesne contrazis.

În vremea vieții sale, Adler, Jung și Rank având divergențe de opinii în această privință, s-au despărțit de Freud. Adler considera că în dezvoltarea personalității sunt extrem de importante compensațiile spirituale pentru depășirea complexului de inferioritate, și și-a concentrat cercetările sale mai mult pe găsirea relației dintre cauzele bolilor mintale și aceste compensații.

▸ Scriitorul irlandez James Joyce, a cărui operă a fost foarte mult influențată de Freud.

„Elefantul Celebes" pictat de Max Ernst, puternic influențat de suprarealism.

Max Ernst a pornit de la Dadaism, și, inspirat de Breton, a adoptat suprarealismul ca formă de artă.

Psihanaliza ia amploare în America

Teoriile lui Freud nu au prins ecouri în Austria și Germania din cauza opresiunii naziste. Majoritatea membrilor comunității psihanalitice s-au mutat de bună voie sau din motive de siguranță în America sau Anglia, și, în anii 1930, mișcarea își deplasase centrul de greutate și lua acum amploare în această parte a lumii.

În anii 1930, în America au apărut psihologii eului care abordau multe fenomene psihologice referitoare la ego. Printre aceștia se numără și Erickson, care studiase sub îndrumarea lui Freud în Viena înainte de exilul acestuia în America să își continue cercetările în psihologie de acolo. Erickson a abordat o problemă nerezolvată încă, stadiile de dezvoltare în personalitatea individului. Una dintre cele mai faimoase probleme este cea a identității egoului în etapa pubertății, sau cea a dobândirii unei identități. Aceasta a fost o perioadă de reînnoire, iar ideea în cauză exercită încă influențe asupra multor domenii diferite.

Tot în America a luat naștere școala neo-freudiană. Aceasta nu punea bază pe evoluția sufletului uman sau pe dorințele sexuale (libido), ci viza revelarea secretelor sufletului în funcție de relațiile interpersonale într-un mediu social și cultural. Manifestările nevrotice sunt în viziunea lor cauzate de anxietatea interacțiunilor umane. Horney, Erich Fromm, Wilhelm Reich și H. S. Sullivan sunt toți exponenți ai acestui nou tip de psihologie și psihanaliză americană.

Până în prezent dezvoltarea psihologiei și psihiatriei nu a fost practic altceva decât revizia sau negarea teoriilor lui Freud.

Chiar și așa, valoarea existenței și opiniilor lui Freud nu au fost niciodată puse la îndoială. Cu alte cuvinte, dacă n-ar fi existat Freud, ce s-ar fi întâmplat?

Tânărul Dali i-a oferit lui Freud acest portret în timpul exilului la Londra.

Dacă Freud n-ar fi existat niciodată, cine ar fi dat atenție cauzei psihologice pentru care pacienții suferă de fantasme sau iluzii? Acesta a fost punctul de plecare ce i-a permis lui Freud să descopere adevărul pentru vindecarea bolilor mintale.

Ideea lui Freud de a folosi Asociațiile Libere avea nevoie de timp pentru a se impune, fiind utilizată la scară redusă la acea vreme. Doctorul era cel care menținea deschis dialogul cu pacientul, înregistrându-se astfel progrese importante. Adevărul este că numărul de pacienți vindecați era mic, dar nu existau pe atunci nici unul din medicamentele folosite astăzi. Chiar dacă plecăm de la considerentul că boala nu se poate vindeca, indiferent de progresele științei și tehnologiei, pacientul aflat într-o terapie de orientare psihanalitică, reușește prin aceasta să ducă o viață funcțională, ceea ce este poate cel mai important.

◂ Liderul școlii neo-freudiene, Erich Fromm. Lucrarea sa intitulată „Fuga de libertate" este bine cunoscută.

Au trecut șaizeci de ani de la moartea lui Freud. În acest timp, mulți au fost educați prin prisma teoriilor și metodelor de tratament inventate de el. Deși nu elimina toate simptomele, în multe cazuri pacienții ajung la o mai bună cunoaștere a propriei persoane. Unora nu li s-a dat timpul să-și spună poveștile și au rămas cu sentimente de alienare, înainte de existența psihanalizei. Realizarea lui Freud a fost aceea că el chiar a tratat mulți pacienți suferind de boli mintale.

Evident că teoriile lui Freud nu s-au adaptat perfect, a făcut și greșeli. Rămâne însă un geniu. Un singur om a răsturnat complet modul în care era percepută mintea umană. Mai mult chiar, a deschis calea multor succesori și critici care i-au verificat sau revizuit teoriile. Acest lucru nu a mai fost reușit de nimeni altcineva în istoria dezvoltării psihanalizei și psihologiei profunzimilor.

Pașii lui Freud răsună încă în Viena.

100 DE PERSONALITĂȚI

Oameni care au schimbat destinul lumii

SIGMUND FREUD

DeAGOSTINI